

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीतिको अर्द्ध-वार्षिक समीक्षा

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बालुवाटार, काठमाडौं
फागुन २०७२

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालले
२०७२ फागुन १६ गते
सार्वजनिक गर्नुभएको

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीतिको
अर्द्ध-वार्षिक समीक्षा

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बालुवाटार, काठमाडौं

विषय सूची

विवरण	पृष्ठ
पृष्ठभूमि	१
आर्थिक लक्ष्यहरुको स्थिति	१
अन्तरिम लक्ष्यहरुको स्थिति	२
मौद्रिक उपकरण तथा तरलता व्यवस्थापन	३
वित्तीय क्षेत्रको कानूनी, नियामकीय तथा पूर्वाधार सम्बन्धी सुधार	३
वित्तीय राहत तथा सहूलियत	५
वित्तीय पहुँच	६
विदेशी विनिमय व्यवस्थापन	७
अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक परिदृश्य र मौद्रिक व्यवस्थापनमा देखिएका चुनौतीहरु	७
आर्थिक तथा मौद्रिक परिदृश्य	८
मौद्रिक व्यवस्थापन	९

अनुसूची १ : आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीतिमा उल्लेख भएका नीतिगत व्यवस्थाहरुको प्रगति विवरण

अनुसूची २ : मौद्रिक सर्वेक्षण

तथ्याङ्क तालिकाहरु

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीतिको अर्द्ध-वार्षिक समीक्षा

पृष्ठभूमि

१. २०७२ वैशाख १२ को विनाशकारी भूकम्पका कारण ८ हजार ८ सयभन्दा बढीले जीवन गुमाएका तथा २२ हजारभन्दा बढी व्यक्ति घाइते भई ठूलो मानवीय एवम् रु. ७०६ अर्ब बराबरको भौतिक क्षति भएको विवरण विपद्पछिको आवश्यकता पहिचान प्रतिवेदनले उल्लेख गरेको पृष्ठभूमिमा आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीति २०७२ साउन ७ गते सार्वजनिक गरिएको थियो ।
२. भूकम्पले पुऱ्याएको मानवीय एवम् भौतिक क्षतिको कारण संकुचित हुन पुगेको आर्थिक वृद्धिलाई तीव्रता दिई पुनर्निर्माण एवम् पुनर्स्थापन कार्यमा सहयोग पुऱ्याउने तथा यस क्रममा मूल्य स्थिरता, वाह्य सन्तुलन एवम् वित्तीय स्थायित्वमा पर्न सक्ने जोखिमलाई न्यूनीकरण गर्ने उद्देश्यले आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीति तर्जुमा गरिएको थियो ।
३. वित्तीय क्षेत्रको उदारीकरणपश्चात् बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको संख्यात्मक वृद्धिका कारण वित्तीय स्थायित्वमा पर्न सक्ने जोखिमलाई सम्बोधन गर्ने उपायको रूपमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको पूँजीगत आधार वृद्धि गरी वित्तीय क्षेत्रलाई सुदृढ, प्रतिस्पर्धी, समावेशी र उत्पादनमुखी बनाई मुलुकको आर्थिक विकासमा टेवा पुऱ्याउने विषयलाई समेत मौद्रिक नीतिले प्राथमिकतामा राखेको थियो ।
४. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीति जारी भएपश्चात्को ६ महिनाको अवधिमा आन्तरिक र विश्व अर्थतन्त्रलाई प्रभाव पार्ने केही घटनाक्रम विकसित भएका छन् । आन्तरिक अर्थतन्त्रमा विनाशकारी भूकम्पको अन्तराल प्रभाव अनुमान गरिभन्दा बढी देखा पर्न थाल्यो । मधेश आन्दोलन तीव्र हुन पुग्यो भने २०७२ असोज ३ गते संविधान जारी भएपछि दक्षिणी सीमा नाकाहरू अवरुद्ध हुन पुगे । अन्तर्राष्ट्रिय परिवेशमा चीनको आर्थिक वृद्धिदरमा आएको शिथिलताको असर विश्व वित्तीय बजारमा देखिन पुग्यो । वस्तुहरूको मूल्यमा गिरावट आउने क्रम जारी रह्यो र अमेरिकी केन्द्रीय बैंकले अवलम्बन गरेको कसिलो मौद्रिक नीतिले विश्व मुद्रा तथा पूँजी बजार प्रभावित हुन पुगे । समीक्षा अवधिमा मुलुकभित्र र विश्व परिवेशमा घटेका यी घटना तथा परिदृश्यको प्रत्यक्ष तथा परोक्ष प्रभाव नेपाली अर्थतन्त्रमा परेको छ ।
५. यस पृष्ठभूमिमा आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीतिको आर्थिक लक्ष्य, अन्तरिम लक्ष्य, उपकरण एवम् तरलता व्यवस्थापन, वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम कार्यान्वयन, अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक परिदृश्य तथा मौद्रिक व्यवस्थापनमा देखिएका चुनौतीहरू, आन्तरिक आर्थिक तथा मौद्रिक परिदृश्य र मौद्रिक व्यवस्थापन समेटी यो अर्द्ध-वार्षिक समीक्षा प्रस्तुत गरिएको छ । यस समीक्षाबाट बाँकी अवधिमा मौद्रिक नीतिको कार्यान्वयन गर्न तथा अर्थतन्त्रलाई अगाडि डोऱ्याउन मद्दत पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

आर्थिक लक्ष्यहरूको स्थिति

६. नेपाल सरकारको बजेट वक्तव्यमा उल्लेखित ६ प्रतिशतको आर्थिक वृद्धिदरको लक्ष्यलाई सहयोग पुग्ने गरी मौद्रिक तथा वित्तीय व्यवस्थापन गर्ने उद्देश्य मौद्रिक नीतिले राखेको थियो । यसको प्रमुख आधार पुनर्निर्माण केन्द्रित सरकारी बजेट तथा निजी क्षेत्रको लगानी विस्तार थियो ।
७. मौद्रिक नीति तर्जुमा गर्दाको स्थिति तथा सम्भावित परिदृश्यका आधारमा तय गरिएको आर्थिक वृद्धिदरको लक्ष्य मौद्रिक नीति जारी गरे लगत्तै लामो समयसम्म चलेको मधेश आन्दोलन तथा दक्षिणतर्फका व्यापार नाकाहरूको अवरोधबाट जोखिममा परेको छ ।
८. आर्थिक वर्षको शुरुदेखिको मधेश आन्दोलन र संविधान जारी भएपश्चात् २०७२ असोज ७ देखि नेपालको दक्षिणी सीमा नाकाहरूमा भएको अवरोधका कारण निर्माण सामग्री, औद्योगिक कच्चा पदार्थ तथा पेट्रोलियम पदार्थको आपूर्तिमा व्यवधान आयो । परिणामस्वरूप, आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को ६

महिनासम्म विकास निर्माणका गतिविधिहरू अपेक्षित रूपमा अगाडि बढ्न सकेनन् । यस स्थितिमा औद्योगिक उत्पादन, सार्वजनिक खर्च लगायत निजी क्षेत्रको कर्जा लगानी विस्तार हुन नसक्दा अपेक्षित आर्थिक वृद्धिदर संकुचित हुने जोखिम बढेको हो ।

९. आर्थिक वर्षको प्रारम्भदेखि नै मुलुकमा उत्पन्न अप्रत्याशित परिस्थितिका कारण मौद्रिक नीतिको प्राथमिक लक्ष्यको रूपमा रहेको मूल्य स्थिरता कायम गर्नु चुनौतीपूर्ण देखिएको छ । पेट्रोलियम पदार्थ लगायत अन्य अत्यावश्यक वस्तु तथा सेवाको आपूर्तिमा देखिएको अवरोधका कारण मूल्यमा थप दबाव सृजना हुन गई २०७२ साउनमा ६.९ प्रतिशत रहेको वार्षिक विन्दुगत मुद्रास्फीति दर २०७२ पुसमा १२.१ प्रतिशत कायम हुन पुग्यो । फलस्वरूप, आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को पहिलो ६ महिनामा औसत मुद्रास्फीति दर वार्षिक लक्षित ८.५ प्रतिशतभन्दा माथि अर्थात् ९.४ प्रतिशत रहेको छ ।
१०. मौद्रिक नीतिको अर्को प्राथमिक लक्ष्य मुलुकको शोधनान्तर स्थिति भने समीक्षा अवधिमा अपेक्षा गरिएभन्दा उल्लेख्य बचतमा रहेको छ । घट्टो आयात र बढ्दो वैदेशिक सहयोग तथा विप्रेषण आप्रवाहका कारण समीक्षा अवधिमा मुलुकको शोधनान्तर बचत रु. १३९ अर्ब ७५ करोड रहेको छ ।
११. शोधनान्तर बचत उल्लेख्य रहेको परिणामस्वरूप विदेशी विनिमय संचिति २०७२ पुस मसान्तमा रु. ९८८ अर्ब ४० करोड पुगेको छ । आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीतिमा कम्तिमा ८ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्ने लक्ष्य राखिएको विदेशी विनिमय संचिति सो लक्ष्यभन्दा धेरै माथि रहेको छ ।
१२. वित्तीय क्षेत्रतर्फ स्थायित्व कायम रहेको अवस्था छ । निक्षेप परिचालन, वित्तीय प्रगाढता, वित्तीय पहुँच विस्तार, वित्तीय सचेतना लगायत वित्तीय सूचकहरू सुधारोन्मुख रहेका छन् । वित्तीय क्षेत्रको स्थायित्व एवम् सुदृढीकरणका लागि अगाडि बढाइएका कानूनी सुधार, बैंक तथा वित्तीय संस्थाको पूँजी वृद्धि एवम् बासल ३ जस्ता नियमनकारी व्यवस्थाहरू कार्यान्वयनको क्रममा रहेका छन् ।

अन्तरिम लक्ष्यहरूको स्थिति

१३. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीतिले विस्तृत मुद्राप्रदायको वार्षिक वृद्धि १८.० प्रतिशत हुने प्रक्षेपण गरेको थियो । आर्थिक वृद्धिदर ६ प्रतिशत, मुद्राको आय लोचनशीलता १.५ प्रतिशत र मुद्रास्फीति दर ८.५ प्रतिशत रहने आधारमा सो प्रक्षेपण गरिएको थियो । २०७२ पुस महिनामा विस्तृत मुद्राप्रदायको वार्षिक विन्दुगत वृद्धि २३.५ प्रतिशत रहेको छ । मौद्रिक क्षेत्रको खुद वैदेशिक सम्पत्तिमा उल्लेख्य विस्तार आएकोले विस्तृत मुद्राप्रदायको वृद्धिदर उच्च रहेको हो ।
१४. मौद्रिक क्षेत्रबाट प्रवाहित हुने कुल आन्तरिक कर्जाको वृद्धिदर आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को लागि २३.४ प्रतिशत प्रक्षेपण गरिएकोमा वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७२ पुसमा सोको विस्तार १३.१ प्रतिशत रहेको छ । नेपाल सरकारको बजेट खर्च अपेक्षित रूपमा हुन नसकी यस बैंकमा उल्लेख्य सरकारी नगद मौज्जात रहेको र निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा प्रवाह शिथिल रहेका कारण कुल आन्तरिक कर्जाको वृद्धिदर कम रहेको हो ।
१५. मौद्रिक नीतिले निजी क्षेत्रतर्फ प्रवाह हुने कर्जाको वृद्धिदर २० प्रतिशत प्रक्षेपण गरेकोमा २०७२ पुसमा सो कर्जाको वार्षिक विन्दुगत विस्तार १३.५ प्रतिशत रहेको छ । मधेश आन्दोलन र दक्षिणी सीमा नाकाहरू अवरुद्ध रहेका कारण आयात घटेको र औद्योगिक गतिविधि ठप्पप्रायः रहेका कारण निजी क्षेत्रमा प्रवाहित बैंक कर्जाको वृद्धिदर अपेक्षा गरिएभन्दा कम रहेको छ ।
१६. विगत केही वर्षयता अर्थतन्त्रमा अधिक तरलताको स्थिति कायम रहँदै आएकोले अल्पकालीन ब्याजदरहरूलाई वाञ्छित सीमामा राख्नुपर्ने आवश्यकता महसूस गरिएको थियो । यस क्रममा खुला बजार कारोबारमार्फत् सक्रिय रूपमा तरलता व्यवस्थापन गरिएको कारण अल्पकालीन ब्याजदरहरू समीक्षा अवधिमा अघिल्लो वर्षको तुलनामा तल ओर्लेका छैनन् ।

१७. भारतीय रुपैयाँसँग आवद्ध गरिएको कारण नेपाली रुपैयाँ भारतीय रुपैयाँसँग प्रचलित मूल्यमा स्थिर रहेको छ। नेपालको मुद्रास्फीति दर भारतको मुद्रास्फीति दरभन्दा केही उच्च रहेतापनि नेपाली रुपैयाँको भारतीय रुपैयाँसँगको यथार्थ विनिमयदर ठूलो मात्रामा अधिमूल्यन भएको छैन। नेपाली रुपैयाँ अमेरिकी डलरसँग समीक्षा अवधिमा ५.१ प्रतिशतले अवमूल्यन भएका कारण सो मुद्रासँग नेपाली रुपैयाँको यथार्थ विनिमयदरमा केही सुधार भएको छ।

मौद्रिक उपकरण तथा तरलता व्यवस्थापन

१८. मौद्रिक नीतिले विस्तृत मुद्राप्रदायलाई अन्तरिम लक्ष्य र वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीको अधिक तरलतालाई संचालन लक्ष्यको रूपमा लिएको छ। बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले यस बैंकमा अनिवार्य रूपमा राख्नु पर्ने बाहेकको नगद मौज्जातको स्थितिले अधिक वा न्यून तरलताको अवस्था देखाउँछ। यसप्रकारको अधिक वा न्यून तरलतालाई व्यवस्थापन गर्न यस बैंकले खुला बजार कारोबार, बैंक दर, अनिवार्य नगद अनुपात र पुनरकर्जा दर जस्ता मौद्रिक उपकरणको प्रयोग गर्दै आएको छ। यी विभिन्न उपकरणहरूमध्ये खुला बजार कारोबारलाई मौद्रिक तरलता व्यवस्थापनका लागि बढी क्रियाशील बनाइएको छ।
१९. तरलता व्यवस्थापनलाई थप यथार्थपरक एवम् प्रभावकारी तुल्याउन तरलताको प्रवृत्ति, चक्रिय प्रभाव एवम् कारोबारको लागि आवश्यक परिमाण समेत विश्लेषण गरी तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचना (Liquidity Monitoring and Forecasting Framework) लाई थप परिमार्जन गरी प्रयोगमा ल्याइएको छ।
२०. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को ६ महिनासम्ममा खुलाबजार कारोबारका विभिन्न उपकरणमार्फत् पटक-पटक गरी रु. ३०४ अर्ब ८५ करोड तरलता प्रशोचन गरिएको छ। यसमध्ये, निक्षेप संकलन बोलकबोलमार्फत् रु. १९८ अर्ब ४० करोड, रिभर्स रिपोमार्फत् रु. ९७ अर्ब ३५ करोड तथा सोभै बिक्री बोल-कबोलमार्फत् रु. ९ अर्ब १० करोड तरलता प्रशोचन गरिएको छ।
२१. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को ६ महिनासम्ममा यस बैंकले विदेशी विनिमय बजारबाट अमेरिकी डलर २ अर्ब २३ करोड खुद खरिद गरी रु. २३४ अर्ब १३ करोड बराबरको खुद तरलता प्रवाह गरेको छ। अधिल्लो वर्षको सोही अवधिमा विदेशी विनिमय बजारबाट अमेरिकी डलर १ अर्ब ६६ करोड खुद खरिद गरी रु. १५७ अर्ब २० करोडको खुद तरलता प्रवाह भएको थियो।
२२. समीक्षा अवधिमा अमेरिकी डलर १ अर्ब ३८ करोड बिक्री गरी रु. १४५ अर्ब २८ करोड बराबरको भा.रु. खरिद भएको छ। अधिल्लो वर्षको सोही अवधिमा अमेरिकी डलर १ अर्ब ७४ करोड बिक्री गरी रु. १७१ अर्ब १० करोड बराबरको भा.रु. खरिद भएको थियो।
२३. समीक्षा अवधिमा सक्रिय रूपमा निक्षेप संकलन बोलकबोलमार्फत् तरलता व्यवस्थापन गरिएका कारण २०७१ पुसमा ०.१६ प्रतिशत रहेको ९१-दिने ट्रेजरी विलको भारित औसत ब्याजदर २०७२ पुसमा ०.६८ प्रतिशत पुगेको छ। त्यसैगरी, २०७१ पुसमा ९०-दिने निक्षेप बोलकबोलको भारित औसत ब्याजदर ०.२० प्रतिशत रहेकोमा २०७२ पुसमा ०.८१ प्रतिशत पुगेको छ। वाणिज्य बैंकहरूबीचको अन्तर-बैंक कारोबारको भारित औसत ब्याजदर २०७१ पुसमा ०.१५ प्रतिशत रहेकोमा २०७२ पुसमा ०.२६ प्रतिशत पुगेको छ। वित्तीय बजारमा कर्जा विस्तार अपेक्षित रूपमा हुन नसकेको र अधिक तरलता कायम रहिरहने अनुमानका कारण अल्पकालीन ब्याजदरहरू अपेक्षित रूपमा माथि जान नसकेका हुन्।

वित्तीय क्षेत्रको कानूनी, नियामकीय तथा पूर्वाधार सम्बन्धी सुधार

२४. वित्तीय क्षेत्रसँग सम्बन्धित ऐनहरूलाई समयसापेक्ष परिमार्जन गर्ने क्रममा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ र बैंकिङ कसुर तथा सजाय ऐन, २०६४ को संशोधन प्रस्ताव एवम् बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ लाई प्रतिस्थापन गर्न बनेको नयाँ विधेयक उपर संसदमा छलफल जारी रहेको छ। यी ऐन

संशोधनको उद्देश्य सुशासन तथा वित्तीय फरफारक (Resolution) सम्बन्धी समस्या सम्बोधन गरी वित्तीय क्षेत्रको विकासलाई गतिशील बनाउनु रहेको छ ।

२५. राष्ट्रिय स्तरको पूर्वाधार बैंक स्थापनाका लागि अनुमति दिने सम्बन्धमा विशेष नीतिगत व्यवस्था तयार गर्न एक कार्यदल गठन भएको छ । बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐनको मस्यौदा संसदमा विचाराधीन रहेको र उक्त ऐन संशोधन भएपश्चात् यस सम्बन्धी थप व्यवस्था अगाडि बढाइने छ ।
२६. बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरूका साथै लघुवित्त कारोबार गर्ने संस्थाहरूको प्रभावकारी नियमन तथा सुपरिवेक्षण गर्न एउटा छुट्टै सबल निकायको आवश्यकता रहेको सन्दर्भमा त्यस्तो संस्था स्थापनाका लागि ऐनको मस्यौदा तयार गर्ने कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको छ ।
२७. भुक्तानी तथा फछ्यौट व्यवस्थालाई थप प्रभावकारी बनाउन भुक्तानी तथा फछ्यौट अनुमति नीतिको मस्यौदा तयार भई भुक्तानी प्रणाली ओभरसाइट समितिमा छलफलको क्रममा रहेको छ । साथै, भुक्तानी तथा फछ्यौट ऐनको मस्यौदा तयारीको क्रममा रहेको छ ।
२८. वित्तीय क्षेत्रको सुदृढीकरण गर्ने उपायको रूपमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई गाभ्न, गाभिन तथा प्राप्त गर्न प्रोत्साहित गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइएको छ । बैंक तथा वित्तीय संस्था एक आपसमा गाभ्ने/गाभिने सम्बन्धी विनियमावली जारी भएपश्चात् २०७२ पुससम्ममा ८३ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू एक आपसमा गाभिएर ३१ वटा संस्था बनेका छन् ।
२९. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको पूँजीगत आधार सुदृढ गरी दीर्घकालीन विकासका लागि आवश्यक पर्ने स्रोत परिचालन गर्न तथा वित्तीय स्थायित्व प्रवर्द्धन गर्न २०७४ असारसम्म तोकिएको चुक्ता पूँजी वृद्धि गर्नुपर्ने व्यवस्था मौद्रिक नीतिमा गरिएकोमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले मर्जर तथा बोनस शेयर, हकप्रद एवम् थप शेयर जारी गरी पूँजी वृद्धि गर्ने योजना यस बैंकमा पेश गरेका छन् । जसमध्ये अधिकांश वाणिज्य बैंकहरूले बोनस तथा हकप्रद शेयरलाई पूँजी वृद्धिको प्रमुख उपायको रूपमा लिएका छन् भने विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीहरूले मर्जरलाई प्राथमिकतामा राखेका छन् ।
३०. निक्षेपकर्ता तथा ऋणीको सुरक्षा गर्न, बैंकहरूको जोखिमयुक्त कारोबार र पूँजीका साथै अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड अनुसार तालमेल मिलाई बैकिङ्ग प्रणालीमा सर्वसाधारणको विश्वास अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले यस बैंकबाट बासेल-३ को प्रावधानमा आधारित Capital Adequacy Framework, 2015 वाणिज्य बैंकहरूले २०७२ पुसदेखि समानान्तर रूपमा र २०७३ साउनदेखि पूर्णरूपमा कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्ने व्यवस्था गरिएको छ । यस अन्तर्गत न्यूनतम पूँजीकोषका अतिरिक्त सन् २०१९ सम्ममा थप २.५ प्रतिशत Capital Conservation Buffer तथा शून्य देखि २.५ प्रतिशतसम्म Counter Cyclical Buffer लगायतका विभिन्न कोष तथा अनुपातहरूको व्यवस्था गरिएको छ ।
३१. नेपाल बैंक लिमिटेडको पूँजी योजनामा उल्लिखित अधिकांश कार्यहरू सम्पन्न भएका छन् । बैंकको ऋणात्मक रहेको पूँजीकोषलाई धनात्मक बनाई यस बैंकले तोकेको अनुपातमा पुऱ्याउने क्रममा २०७२ मंसिर मसान्तमा उक्त कोष ८.७७ प्रतिशत पुगेको छ । यस बैंकले तोकेको अनुपातमा पूँजीकोष पुऱ्याउन पूँजी योजनामा रहेको बाँकी कार्य अन्तर्गत गैर-बैकिङ्ग सम्पत्ति विक्री गर्ने प्रक्रिया अधि बढिरहेको छ । राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडको पूँजीकोष यस बैंकले तोके अनुसार पुऱ्याउने लक्ष्य सहित स्वीकृत पूँजी योजनामा उल्लिखित अधिकांश कार्यहरू सम्पन्न भई २०७२ मंसिर मसान्तमा पूँजीकोष अनुपात १०.७४ प्रतिशत पुगेको छ ।
३२. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूमा सहज तथा मितव्ययी रूपमा नेपाल फाइनान्सियल रिपोर्टिङ्ग स्ट्याण्डर्ड (NFRS) कार्यान्वयन गर्न तथा सो कार्यान्वयनको क्रममा आवश्यक समन्वयकारी भूमिका खेल्न सो सम्बन्धी एक उच्चस्तरीय ओभरसाइट समिति गठन गरिएको छ । साथै, यस बैंकबाट बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी निर्देशन र सो स्ट्याण्डर्ड बीच सामञ्जस्यता कायम गर्ने उद्देश्यले सरोकारवालाहरू समेतको प्रतिनिधित्वमा निर्देशनको नयाँ मस्यौदा तयार गर्न कार्यदल गठन गरिएको छ ।

३३. सुपरिवेक्षकीय व्यवस्थापन सूचना प्रणाली स्थापना गर्ने प्रारम्भिक कार्यका लागि कार्यदल गठन भई जोखिममा आधारित अफसाइट म्यानुअल तयार गर्ने तथा सुपरिवेक्षण सूचना प्रणाली सम्बन्धी सफ्टवेयर खरिद गरी लागू गर्ने सम्बन्धमा कार्य अगाडि बढाइएको छ ।
३४. बैंकहरूमा जोखिम व्यवस्थापन प्रणाली सुदृढ बनाउन निर्देशन जारी गर्ने सन्दर्भमा बैंकहरूको जोखिममा आधारित सुपरिवेक्षण सम्पन्न गरेपश्चात् रिस्क प्रोफाइल तयार पार्ने कार्य भइरहेको छ ।
३५. लघुवित्त संस्थाहरूले आफ्नो मुनाफाको निश्चित प्रतिशत रकम आफ्ना ऋणीहरूको सामूहिक हित तथा संस्थागत विकासमा उपयोग गर्नेगरी ग्राहक संरक्षण कोष खडा गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ । यस अन्तर्गत खुद मुनाफाको १ प्रतिशत रकम सो कोषमा छुट्याउनु पर्ने व्यवस्था गरिएको छ । साथै, वार्षिक २० प्रतिशतभन्दा बढी लाभांश वितरण प्रस्ताव गरेमा उक्त थप प्रस्तावित लाभांशको २५ प्रतिशत रकम समेत कोषमा छुट्याउनु पर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

वित्तीय राहत तथा सहूलियत

३६. २०७२ वैशाखको विनाशकारी भूकम्प लगत्तै आवासीय घर क्षतिग्रस्त भएका सर्वसाधारणलाई पुनर्निर्माणका लागि काठमाडौं उपत्यकामा रु. २५ लाखसम्म र उपत्यका बाहिर रु. १५ लाखसम्मको आवासीय घर कर्जामा यस बैंकले शून्य ब्याजदरमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई पुनरकर्जा उपलब्ध गराउन जारी गरेको व्यवस्थालाई थप विस्तार गरी लघुवित्त संस्थाहरूबाट समेत सामूहिक जामानीमा प्रति ग्राहक रु. ३ लाखसम्म यस्तो कर्जा प्रवाह भएमा सो कर्जामा पनि शून्य ब्याजदरमै यस बैंकबाट पुनरकर्जा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिएको छ । यस्तो कर्जामा बैंक तथा वित्तीय संस्थाले अधिकतम २ प्रतिशतसम्म मात्र ब्याज लिन सक्ने व्यवस्था यथावत कायम रहेको छ ।
३७. सीमा नाका अवरोध पछिको अवस्थामा बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट प्रवाह हुने कर्जाको निरन्तरता मार्फत् आर्थिक गतिविधि चलायमान हुन् भन्ने उद्देश्यले यस बैंकले नियामकीय छुट सम्बन्धी विभिन्न निर्देशनहरू जारी गरेको छ । यस अन्तर्गत कर्जा नोक्सानी व्यवस्थालाई सहज बनाउने, एक वर्षसम्म कर्जा भुक्तानी अवधि थप गर्न पाउने गरी कर्जा पुनर्संरचना वा पुनर्तालिकीकरण गर्न सक्ने, ब्याज-आम्दानी लेखाङ्कन गर्ने समयावधि थप गर्ने, उद्योग, व्यापार, शिक्षा, स्वास्थ्य, पर्यटन र उर्जा लगायतका निर्माणाधीन परियोजनामा कर्जा भुक्तानी ग्रेस अवधि एक वर्ष थप गर्ने तथा आयात कर्जाको समयावधि १२० दिनबाट बढाई १८० दिन पुर्याउने विषयहरू समावेश छन् ।
३८. भूकम्पबाट भएको क्षति, दक्षिणी सीमा नाका अवरोध तथा आपूर्ति प्रणालीको असहज परिस्थितिबाट कृषि, पर्यटन, उद्योग, व्यवसाय लगायत अर्थतन्त्रमा परेको असरलाई न्यूनीकरण गर्दै आर्थिक गतिशिलता बढाउन नेपाल सरकार मन्त्रीपरिषदबाट स्वीकृत भएको “आर्थिक पुनरुद्धार कोष (स्थापना र सञ्चालन) कार्यविधि, २०७२” अनुरूप ब्याज अनुदान तथा पुनरकर्जा सुविधाको व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।
३९. यस बैंक अन्तर्गत संचालन हुने गरी स्थापना भएको उक्त पुनरुद्धार कोष रु. १०० अर्बको रहेको र यसबाट तोकिएका क्षेत्रमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले प्रवाह गर्ने रु. १० करोड सम्मको कर्जामा ४ प्रतिशत र सो भन्दा माथिको कर्जामा २ प्रतिशत ब्याज अनुदानको व्यवस्था गरिएको छ । साथै, भूकम्प पीडितहरूलाई तोकिएको व्यवसाय गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले ५ प्रतिशतसम्मको ब्याजमा कर्जा प्रदान गर्न सक्ने र यसका लागि १.५ प्रतिशतमा पुनरकर्जा उपलब्ध गराउने प्रावधान रहेको छ । यस्तो पुनरकर्जा सुविधा रु. ५ करोडसम्मको कर्जामा पुर्ने र सो भन्दा बढी कर्जा उपयोग गरेको अवस्थामा उक्त बढी कर्जाको २० प्रतिशतसम्ममा प्रदान गरिनेछ ।

वित्तीय पहुँच

४०. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको शाखा सञ्जालमा भएको वृद्धिसँगै वित्तीय सेवाको पहुँच विस्तार हुँदै गएको छ । २०७२ पुस मसान्तसम्ममा “क” वर्गका वाणिज्य बैंकहरू ३०, “ख” वर्गका विकास बैंकहरू ७३, “ग” वर्गका वित्त कम्पनीहरू ४७ र “घ” वर्गका लघु वित्त संस्थाहरू ४१ गरी बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको कुल संख्या १९१ कायम भएको छ ।
४१. २०७२ पुस मसान्तमा वाणिज्य बैंकहरूको शाखा संख्या १८०६, विकास बैंकहरूको ८५६, वित्त कम्पनीहरूको २०१ र लघुवित्त संस्थाहरूको ११६० गरी कुल शाखा संख्या ४०२३ पुगेको छ । २०७२ असारमा कुल शाखा संख्या ३८३८ रहेको थियो । २०७२ पुसमा प्रति बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शाखाबाट औसतमा करिब ६९७१ जनसंख्याले सेवा प्राप्त गर्न सक्ने देखिन्छ । २०७२ असारमा यस्तो अनुपात ७२०६ रहेको थियो ।
४२. २०७२ पुस मसान्तसम्म निक्षेप खाता संख्या १ करोड ५८ लाख तथा कर्जा संख्या १० लाख १० हजार पुगेका छन् । त्यसैगरी, २०७२ पुस मसान्तमा एटीएम मेशिनहरूको संख्या १८१० पुगेको छ ।
४३. वित्तीय सेवाको पहुँच कम भएका भौगोलिक क्षेत्रहरूमा वित्तीय समावेशीकरणलाई प्रोत्साहित गर्ने उद्देश्यले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले तोकिएका १४ जिल्ला तथा लघुवित्त संस्थाहरूले तोकिएका २२ जिल्लामा शाखा खोलेमा शून्य ब्याजदरमा निश्चित अवधिको लागि सापटी उपलब्ध गराउने नीतिगत व्यवस्था गरिएको छ । उक्त व्यवस्था अनुसार समीक्षा अवधिमा एउटा वाणिज्य बैंकले भोजपुर, जुम्ला, डोल्पा, जाजरकोट तथा बझाङ्ग जिल्लाको सदरमुकाममा ५ वटा शाखा खोली रु. २ करोड ५० लाख निर्व्याजी सापटी उपयोग गरेको छ ।
४४. साधारण पुनरकर्जा, विशेष पुनरकर्जा र निर्यात पुनरकर्जाको उपयोगलाई विस्तार गर्न माग पक्षलाई थप प्रभावकारी बनाउने उद्देश्यले यस बैंकका उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरूमा निर्देशकको संयोजकत्वमा बैंक तथा वित्तीय संस्था, उद्योग वाणिज्य संघ, कृषि विकास कार्यालय, वीरगञ्ज कम्पनी, कृषि सामग्री कम्पनी, सिँचाई कार्यालय, उद्योग, पर्यटन, उर्जा, वीमा लगायतका कार्यालयका प्रतिनिधि समेत सदस्य रहने गरी क्षेत्रीय स्तरमा वित्तीय क्षेत्र समन्वय संयन्त्रको निर्माण कार्य अगाडि बढाइएको छ । चालु आर्थिक वर्षको ६ महिनामा साधारण पुनरकर्जा रु. १ अर्ब ७० करोड र निर्यात पुनरकर्जा रु. १६ करोड उपयोग भएको छ ।
४५. काठमाडौँ उपत्यका लगायत देशका प्रमुख सहरहरू विराटनगर, जनकपुर, वीरगञ्ज, पोखरा, भैरहवा, नेपालगञ्ज र धनगढीमा सार्वजनिक सहरी यातायात सेवा संचालन गर्ने संगठित संस्थालाई प्रदान गरिने कर्जालाई समेत उत्पादनशील क्षेत्र कर्जामा गणना गर्ने गरिएको व्यवस्था अन्तर्गत २०७२ पुस मसान्तसम्म रु. ७० करोड कर्जा प्रवाह भएको छ ।
४६. आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को बजेट वक्तव्यमा घोषणा भए बमोजिम लागू गरिएको सहूलियतपूर्ण ब्याजदरको कृषि कर्जालाई निरन्तरता दिइएको छ । हालसम्म यस कार्यक्रम अन्तर्गत करिब रु. १ अर्ब कर्जा प्रवाह भई रु. ९६ लाख ९९ हजार ब्याज अनुदान प्रदान गरिएको छ ।
४७. धेरैजसो लघुवित्तीय संस्थाहरूले घनाबस्ती रहेका नेपालका समथर भू-भागमा आफ्नो कारोबार संचालन गरी वित्तीय पहुँच विस्तार गरिरहेका छन् । एकातिर यस्ता वित्तीय संस्थाहरूको लाभांश वितरण पनि उच्च रहँदै आएको छ भने अर्कोतर्फ उच्च वित्तीय मध्यस्थता लागतको कारण देखाई पहाड तथा हिमाली क्षेत्रमा वित्तीय पहुँच विस्तार हुन सकेको छैन । यस सन्दर्भमा लघुवित्तीय संस्थाहरूले आगामी दिनमा सामाजिक बैंकिङ्ग प्रणाली अवलम्बन गर्नुपर्ने देखिएको छ ।

विदेशी विनिमय व्यवस्थापन

४८. भारतबाट भित्रिने विप्रेषण कारोबारमा रहेका विद्यमान कठिनाइहरू समाधान गर्दै विप्रेषण भित्र्याउने कार्यलाई सरल र सहज बनाउन भारतीय रिजर्व बैंकसँग द्विपक्षीय समन्वय संयन्त्र निर्माण कार्य अगाडि बढाइएको छ ।
४९. सुनको आयात तथा वितरण व्यवस्थालाई प्रभावकारी बनाउन विद्यमान सुन आयात तथा बिक्री वितरण कार्यविधिमा संशोधन भएको छ । यसबाट सुनको बिक्री वितरण अझ व्यवस्थित हुने अपेक्षा गरिएको छ ।
५०. राष्ट्रिय अर्थतन्त्रलाई विश्व वित्तीय बजारसँग थप एकीकृत बनाउन विदेशी विनिमय नियमित गर्ने ऐन तथा विदेशमा लगानी गर्न प्रतिबन्ध लगाउने ऐनको मस्यौदा नेपाल सरकार समक्ष पेश गरिएको छ ।
५१. नेपालमा शत प्रतिशत लगानीमा व्यवसाय सञ्चालन गर्न चाहने विदेशी लगानीकर्ताले संस्था दर्ता गर्न कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालयमा बुझाउनुपर्ने रजिष्ट्रेशन शुल्क तथा औचित्यपूर्ण पूर्व संचालन खर्चको लागि आवश्यक रकम बैंकिङ च्यानलमार्फत् भित्र्याउन पाउने र सो रकमलाई संस्था दर्ता भई लगानी भित्रिएपश्चात् लगानी रकममा गणना गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
५२. भारत बाहेक तेस्रो मुलुकहरूबाट ड्राफ्ट-टी.टी.को माध्यमबाट वस्तु आयात गर्ने विद्यमान सीमालाई वृद्धि गरी एक पटकमा बढीमा अमेरिकी डलर ४०,००० (चालीस हजार) कायम गरिएको छ ।
५३. नेपाली टुर अपरेटरमार्फत् मानसरोवर कैलाश जाने भारतीय पर्यटक समूहलाई नेपालका होटलमा राखी पर्यटकले निश्चित रकम होटलमा खर्च गरेको भ्याट इन्व्वाइस तथा बैंकिङ प्रणालीमार्फत् भारतीय रुपैयाँ भित्रिएको निस्सा संलग्न गरी टुर अपरेटरले तिब्बतमा दिनुपर्ने भुक्तानीको लागि सटही सुविधा माग गरेमा प्रति पर्यटक अधिकतम यु.एस.डलर ५०० सम्मको परिवर्त्य विदेशी मुद्रा सटही सुविधा उपलब्ध गराउन सकिने व्यवस्था मिलाइएको छ ।
५४. व्यापारिक तथा कार्ड कारोबारको भुक्तानी दिनको निमित्त भारतीय रुपैयाँको मौज्जात कायम गर्ने प्रयोजनका लागि मासिक कारोबारको आधारमा वाणिज्य बैंकहरूलाई औसतमा एक हप्तालाई आवश्यक हुने भारतीय रुपैयाँ सटही सुविधा उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाइएको छ ।
५५. यस बैंकले गर्ने अमेरिकी डलर खरिद-बिक्री तथा बजार हस्तक्षेप प्रक्रियाको अटोमेशन सम्पन्न भई हाल समानान्तर रूपमा परम्परागत तथा स्वचालित दुवै सेवा शुरु गरिएको छ ।
५६. नियामक निकायहरू नभएको वा नियामक निकायको सिफारिश प्राप्त हुन नसक्ने अवस्थामा नेपाली कम्पनीहरूले विदेशी कम्पनीहरूसँग वार्षिक अमेरिकी डलर ५० हजारभन्दा बढीको परामर्श सेवा लिनुपर्ने अवस्थामा सटही सुविधाका लागि यस बैंकको पूर्व स्वीकृति लिनुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक परिदृश्य र मौद्रिक व्यवस्थापनमा देखिएका चुनौतीहरू

५७. अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषले विश्व अर्थतन्त्र सन् २०१५ मा ३.१ प्रतिशत र सन् २०१६ मा ३.४ प्रतिशतले विस्तार हुने प्रक्षेपण गरेको छ । विकसित मुलुकहरूको अर्थतन्त्र सन् २०१५ मा १.९ प्रतिशत र सन् २०१६ मा २.१ प्रतिशतले वृद्धि हुने कोषको प्रक्षेपण छ ।
५८. उदीयमान तथा विकासशील मुलुकहरूको अर्थतन्त्र सन् २०१५ को ४.० प्रतिशतको तुलनामा सन् २०१६ मा ४.३ प्रतिशतले बढ्ने प्रक्षेपण छ । चिनियाँ अर्थतन्त्र सन् २०१५ को ६.९ प्रतिशतको तुलनामा सन् २०१६ मा ६.३ प्रतिशतले विस्तार हुने प्रक्षेपण छ । सन् २०१६ मा भारतीय अर्थतन्त्र ७.५ प्रतिशतले विस्तार हुने अनुमान छ । सन् २०१५ मा भारतको आर्थिक वृद्धिदर ७.३ प्रतिशत रहेको थियो ।
५९. अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा पेट्रोलियम पदार्थ, धातु लगायतका वस्तुहरूको मूल्यमा उल्लेख्य कमी आएको छ । यसबाट नेपाललाई मिश्रित प्रभाव पर्ने देखिन्छ । पेट्रोलियम पदार्थ तथा धातुजन्य वस्तुहरू नेपालले

आयात गर्ने भएकोले यी वस्तुहरूको मूल्य घट्टा पुनर्निर्माण कार्यमा मद्दत मिल्ने देखिन्छ भने तेलको मूल्य घट्टा खाडी मुलुकहरूमा कामको खोजीमा जाने नेपालीको लागि रोजगारीका अवसरमा कमी आउने देखिन्छ । अघिल्लो वर्षको तुलनामा समीक्षा अवधिमा विदेशमा कामको खोजीमा जाने नेपालीहरूको संख्यामा कमी आएको अवस्था छ । यस परिदृश्यमा आगामी दिनमा नेपालले प्राप्त गर्ने विप्रेषण आप्रवाहमा गिरावट आई शोधनान्तर सन्तुलनमा प्रतिकूल असर पर्न सक्ने जोखिम देखिन्छ । मुलुकको शोधनान्तर स्थिति अनुकूल बनाई राख्ने मौद्रिक नीतिको प्रमुख लक्ष्य रहेको सन्दर्भमा आगामी दिनमा मौद्रिक व्यवस्थापन चुनौतीपूर्ण हुने देखिन्छ ।

६०. सन् २००८ को वित्तीय संकटपश्चात् अमेरिकाको केन्द्रीय बैंकले गैर-परम्परावादी मौद्रिक नीति अवलम्बन गरी ब्याजदरलाई न्यून सीमा (lower bound) मा राख्दै आएकोमा रोजगार बजारमा आएको सुधारसँगै अर्थतन्त्रले गतिलिने विश्वासका आधारमा फेडरल फण्ड रेटको टारगेट रेन्जलाई ०.२५ प्रतिशत विन्दुले वृद्धि गरी ०.२५ प्रतिशत देखि ०.५० प्रतिशतसम्म पुऱ्याएको छ । युरोपियन केन्द्रीय बैंकले भने विगत केही वर्षयता अवलम्बन गर्दै आएको विस्ताकारी मौद्रिक नीतिको कार्यान्वयनलाई यथावत राखेको छ । त्यसैगरी, जापानले मौद्रिक सहजतालाई जारी राख्दै ऋणात्मक ब्याज दर (negative interest rate) नीति अवलम्बन गरेको छ । नेपालका छिमेकी मुलुक भारत र चीनले लचिलो मौद्रिक अडानलाई कायमै राखेका छन् । नेपालमा मौद्रिक नीतिको बहुउद्देश्य रहेका र विगत केही वर्षयता अधिक तरलताको स्थिति रहेको सन्दर्भमा मौद्रिक नीतिको विद्यमान प्रारूपलाई परिमार्जन गर्ने विषय चुनौतीको रूपमा रहेको छ ।
६१. अमेरिकी केन्द्रीय बैंकले ब्याजदर बढाउने निर्णय सार्वजनिक गरेसँगै अमेरिकी डलर नेपाली रुपैयाँ लगायत अन्य मुद्राहरूको तुलनामा बलियो भएको छ । विश्व अर्थतन्त्रमा मुद्रास्फीति दर घटेकोले नेपालको मुद्रास्फीतिमा त्यसको सकारात्मक प्रभाव परेतापनि अमेरिकी डलर बलियो भएबाट नेपालको मुद्रास्फीतिमा केही चाप पर्ने देखिन्छ ।
६२. अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा पेट्रोलियम पदार्थ तथा धातु लगायतका वस्तुको मूल्य घटेको अवस्थामा नेपालले पूर्वाधार निर्माणको क्षेत्रमा लगानी केन्द्रित गर्नुपर्ने अवसर प्राप्त भएको छ । तथापि, विगत केही वर्षदेखि सरकारको पूँजीगत खर्च न्यून रहेको छ । चालू आर्थिक वर्षको ६ महिनामा नगद प्रवाहमा आधारित सरकारको पूँजीगत खर्च रु. १३ अर्ब ६३ करोड मात्र भएको छ । यो रकम विनियोजित पूँजीगत बजेटको ६.५ प्रतिशत मात्र हुन आउँछ । न्यून पूँजीगत खर्चका कारण २०७२ पुस मसान्तमा नेपाल सरकारको रु. ८१ अर्ब ८९ करोड नगद मौज्जात यस बैंकमा रहेको अवस्था छ । सरकारी बजेट बचतमा रहेकै कारण बजेटमा व्यवस्था गरिएको आन्तरिक ऋण समेत उठाउन सकिएको छैन । यस स्थितिमा पर्याप्त परिमाणमा सरकारी सुरक्षणपत्रहरू नहुँदा खुलाबजार कारोबारमार्फत् तरलता व्यवस्थापन गर्ने कार्य प्रभावित हुने देखिएको छ ।

आर्थिक तथा मौद्रिक परिदृश्य

६३. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीतिले ६.० प्रतिशतको आर्थिक वृद्धिको लक्ष्य प्राप्तिलाई सहयोग पुऱ्याउन आवश्यक मौद्रिक व्यवस्थापन गर्ने, उपभोक्ता मुद्रास्फीतिलाई ८.५ प्रतिशतमा सीमित गर्ने र कम्तिमा ८ महिनाको वस्तु तथा सेवाको आयात धान्न पर्याप्त हुने गरी विदेशी विनिमय सञ्चिति कायम गर्ने लक्ष्य राखेको थियो ।
६४. आर्थिक वर्षको शुरुदेखिको मधेश आन्दोलन, आपूर्ति व्यवस्थामा आएको अवरोध तथा भूकम्पपश्चात्को पुनर्निर्माण कार्य समयमा थालनी हुन नसकेका कारण समग्र आर्थिक गतिविधिमा प्रतिकूल असर परेको छ । मौसमी प्रतिकूलताका कारण प्रमुख वालीहरूको उत्पादनमा आएको संकुचन तथा रासायनिक मल एवम् कीटनासक औषधी लगायतका कृषि सामग्रीहरूको आपूर्ति अवरोधका कारण चालू आर्थिक वर्षमा कृषि क्षेत्रको वृद्धिदरमा कमी आउने अनुमान छ । त्यसैगरी, आपूर्ति व्यवस्थामा आएको अवरोध तथा भूकम्पको अन्तराल प्रभाव समेतका कारण गैर-कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर संकुचित हुने अनुमान छ । यस

आधारमा विश्लेषण गर्दा आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा आर्थिक वृद्धिदर लक्ष्य भन्दा न्यून अर्थात् २ प्रतिशतको हारहारीमा रहने देखिन्छ।

६५. आपूर्ति व्यवस्थामा उत्पन्न असहजताका कारण चालु आर्थिक वर्षको शुरुदेखि नै मुद्रास्फीतिमा दबाव पर्न गई २०७२ पुष मसान्तमा उपभोक्ता मुद्रास्फीति दर १२.१ प्रतिशत पुगेको छ। आपूर्ति अवरोध सहज भई मुद्रास्फीतिमा पर्ने दबाव कम हुँदै जाने भएतापनि मूल्य रिजिडिटी प्रभाव, अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा डलर बलियो हुँदै गएको अवस्था तथा भूकम्पपश्चात्को पुनर्निर्माणले गति लिएपछि माग पक्षबाट मूल्यमा चाप पर्ने सम्भावनाका आधारमा चालु आर्थिक वर्षको औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति दर ९.५ प्रतिशतको हाराहारीमा रहने संशोधित अनुमान छ।
६६. आयातमा आएको संकुचन तथा विप्रेषण आप्रवाहमा भएको वृद्धिका कारण २०७२ पुस मसान्तमा समग्र शोधनान्तर स्थिति रु. १३९ अर्ब ७५ करोडले बचतमा रहेको छ। आपूर्ति व्यवस्थामा सुधार आई आगामी दिनमा आयात विस्तार हुनसक्ने भएतापनि विप्रेषण आप्रवाहको वृद्धिदर उच्च नै रहेको र पुनर्निर्माणका लागि बाह्य ऋण तथा सहयोग परिचालन बढ्ने अनुमानका आधारमा २०७३ असार मसान्तमा करिब रु. १५५ अर्बको शोधनान्तर बचत रहने संशोधित अनुमान छ। यस आधारमा २०७३ असार मसान्तको विदेशी विनिमय संचिति १३ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त हुने देखिन्छ।
६७. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीतिमा विस्तृत मुद्राप्रदायको वृद्धिदर १८ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण गरिएको थियो। बढ्दो विप्रेषण आप्रवाह र बाह्य ऋण तथा अनुदानको कारण चालु आर्थिक वर्षमा विस्तृत मुद्राप्रदायको वृद्धिदर २१.५ प्रतिशत हुने संशोधित अनुमान छ।
६८. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीतिमा कुल आन्तरिक कर्जा २३.४ प्रतिशतले र निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा २० प्रतिशतले बढ्ने प्रक्षेपण रहेको थियो। आर्थिक वर्षको ६ महिनामा समग्र आर्थिक गतिविधिमा आएको सुस्तताका कारण कुल आन्तरिक कर्जा २०.७ प्रतिशतले तथा निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा १७.५ प्रतिशतले बढ्ने संशोधित अनुमान छ।

मौद्रिक व्यवस्थापन

६९. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा सन्तुलित रहने उल्लेख छ। मौद्रिक नीति कार्यान्वयनमा आएपछिको अवधिमा मुलुकभित्र तथा बाहिरको परिदृश्यलाई विश्लेषण गर्दा यो आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिका लागि समेत मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा सन्तुलित राख्नुपर्ने देखिन्छ।
७०. अर्थतन्त्रमा विद्यमान आपूर्तिजन्य एवम् संरचनागत अवरोधका कारण नेपालको मुद्रास्फीति हाल दोहोरो अंकमा रहेको छ। आगामी दिनमा आपूर्ति व्यवस्थापन सहज हुँदै गएमा मुद्रास्फीति दर विद्यमान १२.१ प्रतिशत भन्दा तल भर्ने अनुमान छ। मौद्रिक विस्तारबाट सृजना हुनसक्ने अधिक मागका कारण मुद्रास्फीतिमा थप चाप पर्न नदिन मौद्रिक योगाङ्कहरूको विस्तारलाई वाञ्छित सीमाभित्र कायम राख्नेतर्फ यस बैंकको जोड रहने छ।
७१. विप्रेषण आप्रवाहका कारण विगत केही वर्षयता बाह्य क्षेत्र स्थायित्व कायम गर्न सहज भएको छ। पछिल्लो समयमा मधेश आन्दोलन तथा दक्षिणी सीमा नाका अवरोधका कारण आयातमा समेत ह्रास आएकोले उल्लेख्य मात्रामा विदेशी विनिमय संचिति बढेको छ। व्यापार नाका सुचारु भएपश्चात् पुनर्निर्माणसँगै अन्य विकास आयोजनाले गति लिन थालेपछि निजी क्षेत्रको लगानी विस्तार भई आयात बढ्ने र व्यापार घाटा फराकिलो बन्दै जाने देखिन्छ। यसर्थ, बाह्य क्षेत्र स्थायित्वमा पर्न सक्ने प्रभावलाई समेत ध्यानमा राखी मौद्रिक व्यवस्थापन गरिने छ।
७२. खासगरी विप्रेषण आप्रवाहमा हुने उतार-चढावबाट बैंकिङ्ग क्षेत्रको तरलता प्रभावित हुने गरेको सन्दर्भमा तरलता व्यवस्थापनका माध्यमबाट ब्याजदरलाई उपयुक्त स्तरमा कायम राख्ने कार्य चुनौतीपूर्ण छ। मुलुकको समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय संरचनामा आएको परिवर्तनका आधारमा मौद्रिक नीतिको

विद्यमान संरचना पुनरावलोकन गर्ने सोच अगाडि बढाइने छ । यस सम्बन्धमा सरोकारवालाहरूसँग प्रारम्भिक चरणको छलफल समेत सम्पन्न भइसकेको छ ।

७३. मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा सन्तुलित कायम राख्नु पर्ने विद्यमान परिस्थितिको सन्दर्भमा अनिवार्य नगद अनुपात, बैंकदर, वैधानिक तरलता अनुपात एवम् पुनरकर्जा दरहरूलाई यथावत राखिएको छ ।
७४. अधिक तरलताको परिमाण तथा प्रकृति र त्यसबाट समष्टिगत आर्थिक स्थायित्वमा पर्नसक्ने प्रभावलाई समेत दृष्टिगत गरी आवश्यकता अनुसार निक्षेप संकलन बोलकबोल तथा रिभर्स रिपो बोलकबोलमार्फत् तरलता प्रशोचन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ । साथै, आवश्यकताअनुसार नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्र जारी गरी तरलता व्यवस्थापनको कार्यलाई थप प्रभावकारी तुल्याइने छ ।

अन्त्यमा,

७५. समीक्षा अवधिमा आपूर्ति व्यवस्थामा आएको अवरोधका कारण आर्थिक गतिविधि तथा सरकारको पूँजीगत खर्च अपेक्षित रहन सकेको छैन । विप्रेषण आप्रवाहका कारण शोधनान्तर बचत भने उल्लेख्य रहेको छ । आपूर्ति व्यवस्थासँग सम्बन्धित समस्याहरू सुधारोन्मुख रहेका कारण वैदेशिक व्यापार सुचारु हुने, लगानीको वातावरणमा सुधार आई कर्जा प्रवाह विस्तार हुने, पुनर्निर्माणले गति लिने, पूँजीगत खर्च वृद्धि हुने र यसबाट समग्र आर्थिक गतिविधिमा सुधार आउने अनुमान गरिएको छ । अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा तेल तथा धातुजन्य पदार्थको घट्दो मूल्यको लाभ मुलुकको प्राथमिकतामा रहेका ठूला विकास आयोजनाहरूको कार्यान्वयन तथा भूकम्प पछिको पुनर्निर्माणका लागि लिन सके अर्थतन्त्रले हाल भोगिरहेको न्यून पूँजीगत खर्च र अधिक तरलता जस्ता समस्याहरूको समाधान समेत सहज हुँदै जाने देखिन्छ ।
७६. चालु आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिमा मौद्रिक नीतिको कार्यान्वयनबाट मागजन्य कारणले मुद्रास्फीतिमा दबाव पर्न नदिने, वाह्य क्षेत्र स्थिति अझ सुदृढ हुने र वित्तीय क्षेत्र थप सबल, पारदर्शी एवम् ग्राहक-मैत्री बन्दै जाने अपेक्षा गरिएको छ । साथै, वित्तीय साक्षरता एवम् पहुँच विस्तारका माध्यमबाट वित्तीय समावेशीकरण अभिवृद्धि गर्न तथा उत्पादनशील क्षेत्रतर्फ कर्जा लगानी वृद्धि गरी समग्र आर्थिक वृद्धिमा सघाऊ पुऱ्याउन मौद्रिक नीतिमा घोषणा गरिएका कार्यक्रमको कार्यान्वयनबाट महत्वपूर्ण योगदान पुग्ने विश्वास गरिएको छ ।
७७. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीतिमा उल्लिखित नीति तथा कार्यक्रमहरूको ६ महिनासम्मको प्रगति विवरण यसै समीक्षाको अनुसूचीमा समावेश गरिएको छ । मौद्रिक नीतिमा उल्लिखित नीति तथा कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनमा सहयोग पुऱ्याउनु हुने सबै सरोकारवालाहरूप्रति बैंक आभार प्रकट गर्दछ र आगामी दिनहरूमा पनि निरन्तर सहयोग प्राप्त हुने अपेक्षा गर्दछ ।

अनुसूची १

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीतिमा उल्लेख भएका नीतिगत व्यवस्थाहरुको प्रगति विवरण

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
१.	५२	आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा वार्षिक औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति दरलाई ८.५ प्रतिशतभित्र कायम राख्ने ।	आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को ६ महिनामा औसत मुद्रास्फीति दर ९.४ प्रतिशत कायम रहेको । चालु आर्थिक वर्षमा वार्षिक औसत मुद्रास्फीति दर ९.५ प्रतिशत कायम रहने संशोधित अनुमान ।
	५२	कम्तिमा ८ महिनाको वस्तु तथा सेवाको आयात धान्न पर्याप्त हुने विदेशी विनिमय सञ्चिति कायम गर्ने ।	२०७२ पुस मसान्तमा विदेशी विनिमय संचिति रु ९८८ अर्ब कायम रहेको । चालु आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्ममा करिब १३ महिनाको वस्तु तथा सेवाको आयात धान्न उक्त संचिति पर्याप्त रहने ।
२.	५२	नेपाल सरकारको आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को बजेट वक्तव्यमा उल्लिखित ६ प्रतिशतको आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न सघाउ पुऱ्याउन आवश्यक मौद्रिक तरलता व्यवस्थापन गर्ने ।	विन्दुगत आधारमा २०७२ पुसमा कुल आन्तरिक कर्जाको वृद्धिदर १३.१ प्रतिशत रहेको । चालु आर्थिक वर्षमा कुल आन्तरिक कर्जा २०.७ प्रतिशतले बढ्ने संशोधित अनुमान रहेको ।
३.	५३	विस्तृत मुद्राप्रदायको वृद्धिदरलाई १८ प्रतिशतको हाराहारीमा कायम राखिने ।	विन्दुगत आधारमा २०७२ पुसमा विस्तृत मुद्राप्रदायको वृद्धिदर २३.५ प्रतिशत रहेको । चालु आर्थिक वर्षमा विस्तृत मुद्राप्रदाय २१.५ प्रतिशतले बढ्ने संशोधित अनुमान रहेको ।
४.	५४	आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा २० प्रतिशतले बढ्ने ।	विन्दुगत आधारमा २०७२ पुसमा निजी क्षेत्रतर्फको कर्जाको वृद्धिदर १३.५ प्रतिशत रहेको । चालु आर्थिक वर्षमा निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा १७.५ प्रतिशतले बढ्ने संशोधित अनुमान रहेको ।
५.	५८	अन्तिम ऋणदाता सुविधा एवम् सुरक्षणपत्रहरुको डिफ्काउण्ट गर्ने प्रयोजनका लागि नीतिगत दरको रुपमा रहेको बैंकदरलाई १ प्रतिशत विन्दुले घटाई ७ प्रतिशत कायम गर्ने ।	२०७२/०४/२१ मा निर्देशन जारी भएको ।
६.	५९	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले भूकम्प पीडितहरुलाई घर निर्माणका लागि काठमाडौं उपत्यकामा रु. २५ लाखसम्म र उपत्यका बाहिर रु. १५ लाखसम्मको कर्जा २ प्रतिशतसम्मको व्याजदरमा उपलब्ध गराउने र त्यस्ता बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई शून्य व्याजदरमा पुनरकर्जा प्रदान गर्ने व्यवस्थाको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा जोड दिइने ।	भूकम्प पीडितहरुलाई आवासीय घर पुनर्निर्माणका लागि लघुवित्त संस्थाहरुले सामूहिक जमानीमा प्रदान गर्ने रु. ३ लाखसम्मको कर्जामा समेत यस बैंकबाट शून्य दरमा पुनरकर्जा उपलब्ध गराइने गरी “भूकम्प प्रभावित घरपरिवारलाई आवासीय घर पुनर्निर्माणका लागि प्रदान गरिने पुनरकर्जा कार्यविधि, २०७२” संशोधन गरिएको ।
७.	६०	यस बैंकले प्रदान गर्दै आएको साधारण पुनरकर्जा, विशेष पुनरकर्जा र निर्यात पुनरकर्जाको उपयोगलाई विस्तार गर्न कर्जाको आपूर्तिको साथै माग पक्षलाई थप प्रभावकारी बनाउनेतर्फ विशेष जोड दिइने ।	२०७२ पुससम्ममा साधारण पुनरकर्जा रु. १ अर्ब ७० करोड र निर्यात पुनरकर्जा रु. १६ करोड उपयोग भएको । माग पक्षलाई प्रोत्साहित गर्न बैंकका उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरुमा निर्देशकको संयोजकत्वमा बैंक तथा वित्तीय संस्था, उद्योग वाणिज्य संघ, कृषि विकास कार्यालय, बीऊबिजन कम्पनी, कृषि सामग्री कम्पनी, सिँचाई कार्यालय, उद्योग, पर्यटन, उर्जा, वीमा आदि कार्यालयका प्रतिनिधि समेत आवश्यकता अनुसार सदस्य रहने गरी क्षेत्रीय स्तरमा वित्तीय क्षेत्र समन्वय संयन्त्रको निर्माण प्रक्रिया अगाडि बढाइएको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
८.	६१	उच्च गरिबी रहेका बाजुरा, कालिकोट, बझाङ, हुम्ला, दार्चुला, जुम्ला, डोटी, अछाम, मुगु र बैतडी गरी १० जिल्लाहरू तथा नेपाल सरकारको बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भए बमोजिम गरिबीको गहनता तुलनात्मक रूपमा बढी भएका पर्सा, बारा, रौतहट, सर्लाही, महोत्तरी, धनुषा, सिराहा र सप्तरीका दक्षिणी सीमावर्ती ११४ वटा गाउँ विकास समिति र ४ वटा नगरपालिकाहरूमा कृषि तथा साना व्यवसायमा आधारित आयमूलक क्रियाकलापलाई प्रोत्साहित गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई यस बैंकबाट १ प्रतिशत व्याजदरमा विशेष पुनरकर्जा सुविधा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिने ।	२०७२/०५/०१ मा निर्देशन जारी गरिएको । यस बैंकका उपत्यका वाहिरका सम्बन्धित कार्यालयहरूमा रहेका वित्तीय क्षेत्र समन्वय समितिलाई थप क्रियाशील बनाइने ।
९.	६२	खुलाबजार कारोबारलाई थप क्रियाशील एवम् प्रभावकारी तुल्याउन तरलताको प्रकृतिको आधारमा आवश्यकता अनुसार नियमित, आर्कस्मिक एवम् संरचनात्मक खुलाबजार कारोबार गर्दै लगिने तथा तीन महिने अवधिको निक्षेप बोलकबोललाई निरन्तरता दिइने ।	तरलताको स्थितिलाई दृष्टिगत गरी हाल नियमित तथा आर्कस्मिक खुलाबजार कारोबारमार्फत् तरलता प्रशोचनको कार्यलाई निरन्तरता दिइएको । संरचनात्मक प्रकृतिको तरलता प्रशोचनको लागि ३ महिने निक्षेप बोलकबोललाई निरन्तरता दिइएको ।
१०.	६३	अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संस्थाहरूद्वारा नेपाली मुद्रामा जारी हुने ऋणपत्रमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले लगानी गरेमा त्यस्तो ऋणपत्रलाई खुला बजार कारोबार र स्थायी तरलता सुविधा प्राप्त गर्ने प्रयोजनका लागि उपयोग गर्नसक्ने व्यवस्था गरिने तथा वैधानिक तरलता अनुपात कायम गर्न गणना गर्ने व्यवस्था समेत मिलाइने ।	२०७२/०५/०१ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
११.	६४	पछिल्लो समयमा विद्यमान उच्च तरलताको स्थिति मध्यमकालीन प्रकृतिको रहेकोले उच्च परिमाणको तरलता प्रशोचन गर्न यस बैंकले धारण गर्नसक्ने सरकारी ऋणपत्रहरूको परिमाण अपर्याप्त भएमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्र जारी गर्न सकिने ।	हाल रिभर्स रिपो, सोभ्रै बिक्री तथा निक्षेप संकलन बोलकबोलमार्फत् अधिक तरलता प्रशोचन गरिदै आएको । तरलताको प्रवृत्तिलाई दृष्टिगत गरी नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्र जारी गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक तयारी भईरहेको ।
१२.	६५	मौद्रिक नीतिको संचालन लक्ष्यको रूपमा रहेको बैकिङ्ग क्षेत्रको अधिक तरलताको मापन तथा प्रक्षेपण कार्यलाई थप यथार्थपरक बनाउन विद्यमान तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचना (Liquidity Monitoring and Forecasting Framework, LMFF) लाई परिमार्जन गरिने ।	तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण कार्यलाई थप यथार्थपरक बनाउन तरलताको Trend, Seasonality एवम् दैनिक कारोबारको लागि आवश्यक परिमाण समेत समावेश हुने गरी LMFF लाई प्रयोगमा ल्याइएको ।
१३.	६६	वित्तीय स्थायित्व कायम गर्न, वित्तीय पहुँच एवम् समावेशीकरण विस्तार गर्न, प्रतिस्पर्धा बढाउन तथा सुशासन कायम गर्न वित्तीय क्षेत्र विकास रणनीति स्वीकृत भएपश्चात् उक्त रणनीतिमा तोकिएका कार्यक्रमहरू चरणद्वारूपमा कार्यान्वयन गरिने ।	रणनीतिको मस्यौदा तयार पारी नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयमा पेश गरिएको ।
१४.	६७	बैंक तथा वित्तीय संस्था खोल्न इजाजत प्रदान गर्ने विद्यमान नीति सम्बन्धमा अध्ययन गरी आवश्यकतानुसार सो नीतिमा पुनरावलोकन गरिने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्थाका शाखाहरूको अवस्थितिका सम्बन्धमा e-Mapping भइरहेको र उक्त कार्य सम्पन्न भएपश्चात् इजाजत नीतिमा आवश्यकतानुसार पुनरावलोकन गरिने ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
१५.	६८	पूर्वाधार विकासको क्षेत्रमा काम गर्न राष्ट्रिय स्तरको पूर्वाधार बैंक स्थापनाका लागि अनुमति दिने सम्बन्धमा विशेष नीतिगत व्यवस्था गरिने । यस बैंकले तोकेका अन्य व्यवस्थाहरूका अतिरिक्त स्वदेशी लगानी वा विदेशीसँगको संयुक्त लगानीमा यस्तो बैंकको स्थापना गर्न सकिने र न्यूनतम चुक्ता पूँजी रु. २० अर्ब हुनुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	विशेष नीतिगत व्यवस्था तयार गर्न एक कार्यदल गठन भएको । बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन (BAFIA) संशोधनका लागि संसदमा विचाराधीन रहेको र उक्त ऐन संशोधन भएपश्चात् यस सम्बन्धी थप व्यवस्था गरिने ।
१६.	६९	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको पूँजीगत आधार सुदृढ गरी दीर्घकालीन विकासका लागि आवश्यक पर्ने स्रोत परिचालन गर्न तथा वित्तीय स्थायित्व प्रवर्द्धन गर्न न्यूनतम चुक्ता पूँजी वृद्धि गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	२०७२/०४/२१ मा निर्देशन जारी गरिएको । यस क्रममा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले मर्जर तथा बोनस शेयर, हकप्रद एवम् थप शेयर (Further Public Offerings) जारी गरी पूँजी वृद्धि गर्ने योजना पेश गरेका ।
१७.	७०	गरिवीको गहनता तुलनात्मक रूपमा बढी भएका पर्सा, बारा, रौतहट, सर्लाही, महोत्तरी, धनुषा, सिराहा र सप्तरीका दक्षिणी सीमावर्ती ११४ वटा गाउँ विकास समिति र ४ वटा नगरपालिकाहरू, उच्च गरिवीमा रहेका तोकिएका दश जिल्लाहरू तथा काठमाडौँ उपत्यका बाहेकका भूकम्पबाट बढी प्रभावित जिल्लाहरूमा शाखा विस्तार गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले यस बैंकको पूर्व स्वीकृति लिनु नपर्ने व्यवस्था गरिने ।	२०७२/०५/०१ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
१८.	७१	काठमाडौँ उपत्यका लगायत देशका प्रमुख सहरहरू विराटनगर, जनकपुर, वीरगञ्ज, पोखरा, भैरहवा, नेपालगञ्ज र धनगढीमा सार्वजनिक सहरी यातायात सेवा संचालन गर्ने संगठित संस्थालाई प्रदान गरिने कर्जालाई समेत उत्पादनशील क्षेत्र कर्जामा गणना गर्ने व्यवस्था गरिने ।	२०७२/०५/०१ मा निर्देशन जारी गरिएको । २०७२ पुस मसान्तसम्ममा रु. ७० करोड २२ लाख कर्जा उक्त क्षेत्रमा प्रवाह भई उत्पादनमूलक कर्जामा गणना गर्ने व्यवस्था गरिएको ।
१९.	७२	नेपाल सरकारको बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भएको प्रत्येक घरपरिवारका लागि कम्तिमा एक बैंक खाता खोल्ने अभियान तथा राज्यबाट प्रदान गरिने रकम बैंक खातामार्फत् उपलब्ध गराउने व्यवस्थालाई सहयोग पुर्याउन वित्तीय पहुँचको अवस्थाका बारेमा नक्साङ्कन (Mapping) गरी वित्तीय पहुँच न्यून रहेका भौगोलिक क्षेत्रहरूमा लघुवित्त संस्था स्थापना गर्न, संचालनमा रहेका संस्थाहरूको शाखा विस्तार गर्न, शाखारहित बैंकिङ्ग र मोबाइल बैंकिङ्ग जस्ता सेवाहरू विस्तार गर्न प्रोत्साहित गरिने ।	निरन्तर रूपमा भइरहेको ।
२०.	७३	भूकम्पबाट असर परेको आवासीय घर, कृषि व्यवसाय तथा पर्यटन लगायतका क्षेत्रलाई पुनरकर्जा उपलब्ध गराउने तथा व्याज सहूलियत प्रदान गर्ने कार्यमा सहयोग पुर्याउन नेपाल सरकारको बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भएअनुसार यस बैंकद्वारा आर्थिक पुनरुद्धार कोष संचालन गर्ने व्यवस्था गरिने ।	नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्बाट मिति २०७२/०९/२१ मा स्वीकृत आर्थिक पुनरुद्धार कोष (स्थापना तथा संचालन) सम्बन्धी कार्यविधि, २०७२ को कार्यान्वयनका लागि यस बैंकबाट मिति २०७२/१०/१० मा निर्देशन जारी गरिएको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
२१.	७४	नेपाल सरकारले आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को बजेटमा घोषणा गरे बमोजिम लागू गरिएको सहूलियतपूर्ण व्याजदरको कृषि कर्जालाई निरन्तरता दिँदै कर्जा प्रवाहको प्रक्रियालाई थप सरलीकृत गरी साना र मध्यम कृषकको पहुँच बढाउने व्यवस्था गरिने ।	सामूहिक धितोका आधारमा रु. १० लाखसम्म प्रवाह गरिएको कर्जामा समेत व्याज अनुदान प्रदान गर्ने र चिया, कफी, बेसार र जैतुन (Olive) खेती थप गरी कार्यविधि संशोधन गर्न कृषि कर्जा अनुगमन तथा समन्वय समितिबाट अर्थ मन्त्रालयलाई सिफारिस गरिएको । हालसम्म करिब रु. १ अर्ब कर्जा प्रवाह भई रु. ९६ लाख ९९ हजार व्याज अनुदान प्रदान गरिएको।
२२.	७५	व्यावसायिक कृषि तथा पशुपालन, साना तथा मझौला व्यवसाय एवम् भूकम्पबाट प्रभावित क्षेत्रमा आयमूलक क्रियाकलापलाई प्रोत्साहित गर्न ऋणीको ऋण तिर्नसक्ने क्षमताका आधारमा मोटर बाटो नभएको खेतीयोग्य जमिनलाई पनि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले बढीमा रु. १० लाखसम्मको कर्जा प्रवाह गर्दा धितोको रुपमा स्वीकार्न सक्ने व्यवस्था मिलाइने ।	२०७२/०४/२१ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
२३.	७६	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले संस्थागत उत्तरदायित्व सम्बन्धी कार्य गर्न तथा संस्थाको मानव संसाधन विकासमा थप क्रियाशील हुन आफ्नो मुनाफाको एक निश्चित प्रतिशत रकम छुट्टयाउनु पर्ने व्यवस्था गरिने ।	संस्थागत उत्तरदायित्व तथा संस्थाको मानव संसाधन विकास कार्य सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यासको अध्ययन गरी निर्देशन जारी गर्न प्रारम्भिक छलफल भएको ।
२४.	७७	साना निक्षेपकर्ताहरूको निक्षेप सुरक्षा गर्नका लागि विद्यमान निक्षेप सुरक्षण सीमामा वृद्धि गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले तिर्नुपर्ने सुरक्षण शुल्कमा पुनरावलोकनका लागि पहल गरिने ।	यस सम्बन्धमा नेपाल सरकारसँग आवश्यक समन्वय गर्ने क्रममा रहेको ।
२५.	७८	सेवाग्राहीलाई प्रभावकारी सेवा पुऱ्याउने र बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई तरलता व्यवस्थापन गर्न सहज तुल्याउने उद्देश्यले Real Time Gross Settlement (RTGS) प्रणाली स्थापना गर्ने कार्य अगाडि बढाइने ।	RTGS स्थापना गर्ने सम्बन्धमा Technical Support को लागि छलफल जारी रहेको ।
२६.	७९	भुक्तानी तथा फछ्यौट विनियमावली, २०७२ को कार्यान्वयनमार्फत् हालसम्म यस बैंकको नियमन तथा सुपरिवेक्षणको दायराभित्र नआएका भुक्तानी तथा फछ्यौट सेवा सञ्चालन गर्ने संस्था/संयन्त्रहरूलाई समेत यस बैंकबाट इजाजत प्रदान गर्ने व्यवस्था गर्ने ।	भुक्तानी तथा फछ्यौट अनुमति नीतिको मस्यौदा तयार भई भुक्तानी प्रणाली ओभरसाइट समितिमा छलफलको क्रममा रहेको । साथै, भुक्तानी तथा फछ्यौट ऐनको मस्यौदा तयारीको क्रममा रहेको ।
२७.	७९	भुक्तानी तथा फछ्यौट सेवा सञ्चालन गर्ने संस्था/संयन्त्रहरूले जारी गर्ने उपकरण एवम् सेवाको नियमित नियमन तथा सुपरिवेक्षण गर्ने व्यवस्था मिलाइने ।	अनुमति नीति पारित भएपछि संस्थाहरूको सुपरिवेक्षण तथा अनुगमनको कार्य अगाडि बढाइने ।
२८.	८०	प्राकृतिक प्रकोप लगायतका घटनाहरूले वित्तीय प्रणालीको व्यावसायिक निरन्तरतामा पर्नसक्ने असरलाई दृष्टिगत गरी वित्तीय क्षेत्र अन्तर्गतका संस्थाहरूले अनिवार्य रुपमा Contingency Management Framework तयार पारी लागू गर्ने व्यवस्था गर्ने ।	२०७२/०७/२९ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
२९.	८१	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूमा क्रमिक रुपमा Nepal Financial Reporting Standard (NFRS) लागू गर्ने योजना अनुरूप NFRS Migration Guidelines to Banks and Financial Institutions जारी गरिसकिएकोले यसका लागि आवश्यक वित्तीय विवरणको ढाँचा तथा नयाँ निर्देशनको मस्यौदालाई अन्तिम रुप दिई कार्यान्वयन गरिने ।	मस्यौदा निर्देशन तयार गर्ने कार्य अगाडि बढाइएको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
३०.	८२	वाणिज्य बैंकहरूमा बासेल-३ का प्रावधानहरूलाई क्रमशः कार्यान्वयन गर्दै लैजाने कार्यतालिका अनुसार पूँजीकोष सम्बन्धी प्रावधानहरू कार्यान्वयन गर्दै लगिने ।	बासेल-३ का प्रावधानमा आधारित Capital Adequacy Framework 2015 वाणिज्य बैंकहरूमा २०७२ पुसदेखि समानान्तर (Parallel Run) र २०७३ साउनदेखि पूर्णरूपमा कार्यान्वयनमा ल्याउने गरी मिति २०७२/०९/२० मा निर्देशन जारी गरिएको ।
३१.	८३	वाणिज्य बैंकहरूका लागि बासेल-३ मा आधारित तरलता अनुगमन पद्धति लागू गर्न आवश्यक निर्देशन जारी गर्नुका साथै तरलताका आधारमा समेत शीघ्र सुधारात्मक कारबाही (Prompt Corrective Action) लागू गरिने ।	मस्यौदा तयार भई छलफलको क्रममा रहेको ।
३२.	८४	बैंकहरूको सुपरिवेक्षण गर्ने कार्यलाई अग्रदृष्टिपरक (Forward Looking) बनाउने, गैर-स्थलगत निरीक्षणलाई समय-सापेक्षरूपमा सुदृढ बनाउने र समयमै जोखिमको पहिचान गर्ने प्रयोजनका लागि पूर्व सचेतना प्रणाली (Early Warning System) को अनुगमन गर्ने कार्यलाई अझ प्रभावकारी बनाइने ।	(क) वाणिज्य बैंकहरूमा नियमित रूपमा अनुगमन भइरहेको । (ख) विकास बैंकहरूको दैनिक तरलता अनुगमन गर्ने गरिएको । साथै, राष्ट्रिय स्तरका विकास बैंकहरूमा Stress Test लागू भइसकेको र अन्य विकास बैंकहरूमा समेत लागू गर्ने व्यवस्था गरिएको । (ग) राष्ट्रिय स्तरका वित्त कम्पनीहरूमा विभागीय स्तरमा Stress Test लागू गरिएको ।
३३.	८५	कर्जा जोखिम न्यूनीकरण गर्नका लागि पहिलो चरणमा निश्चित रकमभन्दा माथिको सहवित्तीयकरण अन्तर्गत प्रवाह गरिने कर्जाका ऋणी तथा कर्जा परियोजनाको अनिवार्य रूपमा Credit Rating गराउनुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	हाल एक मात्र Credit Rating संस्था संचालनमा रहेको र अर्को संस्था पनि अनुमति प्राप्त गर्ने प्रकृत्यामा रहेकोले उक्त संस्था संचालनमा आएपश्चात् निर्देशन जारी गर्न छलफल भएको ।
३४.	८५	तोकिएको एक निश्चित रकमभन्दा माथिको बहु-बैंकिङ्ग कर्जा उपभोग गरेका ऋणीहरूलाई अनिवार्य रूपमा सहवित्तीयकरणमा परिणत गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	२०७२/०७/२९ मा निर्देशन जारी गरिएको । यस अनुरूप रु. ५० करोडभन्दा माथिको बहु-बैंकिङ्ग कारोबार गर्ने ऋणीहरूको कर्जा २०७३ असार भित्र सहवित्तीयकरणमा परिणत गरिसक्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको ।
३५.	८६	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट विपन्न वर्गमा प्रवाह हुने कर्जाको अनुपातलाई ०.५ प्रतिशत विन्दुले वृद्धि गरी वाणिज्य बैंकहरूका लागि कुल कर्जाको ५.० प्रतिशत, विकास बैंकहरूका लागि ४.५ प्रतिशत र वित्त कम्पनीहरूका लागि ४.० प्रतिशत कायम गरिने ।	२०७२/०४/२९ मा निर्देशन जारी गरिएको । २०७२ पुस मसान्तसम्ममा वाणिज्य बैंक, विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीहरूले क्रमशः ५.३ प्रतिशत, ६.४ प्रतिशत र ४.० प्रतिशत कर्जा विपन्न वर्गमा प्रवाह गरेका ।
३६.	८६	व्यावसायिक कृषिलाई समेत समावेश गर्ने गरी विपन्न वर्गमा जाने कर्जालाई पुनरपरिभाषित गरिने ।	२०७२/०७/२९ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
३७.	८७	सञ्चालन जोखिम कम गर्दै ग्राहकहरूलाई बैंकिङ्ग सेवा प्रयोगमा सुरक्षाको प्रत्याभूति दिलाउन बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले हाल प्रयोगमा ल्याएका डेबिट, क्रेडिट, प्रिपेड लगायतका Magnetic Strip Card लाई २०७२ असोज भित्र Chip Based Card ले प्रतिस्थापन गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	२०७२/०५/०९ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
३८.	८८	समग्र वित्तीय प्रणालीमा पार्नसक्ने प्रभावको आँकलनको आधारमा बैंकहरूलाई Systemically Important Banks (SIBs) को रूपमा परिभाषित गरी थप निश्चित मापदण्ड अनुसार त्यस्ता बैंकहरूको नियमन तथा सुपरिवेक्षण गर्ने व्यवस्था मिलाइने ।	बैंकहरूलाई SIBs को रूपमा परिभाषित गर्न मापदण्ड तयार गर्ने कार्य जारी रहेको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
३९.	८९	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले कर्जा सूचना केन्द्रलाई कर्जा सूचना उपलब्ध गराउनुपर्ने व्यवस्थालाई थप प्रभावकारी बनाइने ।	नियमितरूपमा सूचना प्रवाह हुँदै आएको ।
४०.	९०	वित्तीय जानकारीसँग सम्बन्धित सूचना संयन्त्रलाई सुदृढ बनाउन जडान गरिएको goAML Software लाई सूचक संस्थाहरूसँगको सहकार्यमा त्यस्ता संस्थाहरूको पहुँच पुग्ने गरी प्रयोगमा ल्याउने व्यवस्था मिलाइने ।	यस प्रयोजनका लागि Pilot Test मा छानिएका बैंकहरूलाई Interface उपलब्ध गराई उक्त Software प्रयोग गर्ने विधिको बारेमा आवश्यक जानकारी गराइएको र उक्त सफ्टवेयर परीक्षण प्रयोगको क्रममा रहेको ।
४१.	९१	लघुवित्त कारोबारमा दोहोरोपना हटाउन लघुवित्त सेवाको पहुँच कम भएका क्षेत्रमा मात्र नयाँ लघुवित्त संस्था स्थापना गर्न इजाजत दिने र यस्ता संस्थाहरूको न्यून उपस्थिति रहेका क्षेत्रमा मात्र शाखा विस्तार गर्न स्वीकृत प्रदान गर्ने व्यवस्था गरिने ।	e-Maping सम्पन्न भएपश्चात् आवश्यक कार्य अगाडि बढाइने ।
४२.	९२	लघुवित्त संस्थाहरूबाट विगत दुई वर्षदेखि विपन्न वर्ग कर्जा उपभोग गरी असल वर्गमा परेका समूह सदस्यलाई सामूहिक जमानीमा प्रदान गरिने कर्जाको अधिकतम सीमा रु. २ लाखबाट वृद्धि गरी रु. ३ लाख पुऱ्याइने ।	२०७२/०४/२१ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
४३.	९२	धितो लिई प्रदान गरिने लघुउद्यम कर्जाको अधिकतम सीमा रु. ५ लाखबाट वृद्धि गरी रु. ७ लाख कायम गरिने ।	२०७२/०४/२१ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
४४.	९३	लघुवित्त संस्थाहरूले आफ्नो मुनाफाको निश्चित प्रतिशत रकम आफ्ना ऋणीहरूको सामूहिक हित तथा संस्थागत विकासमा उपयोग गर्नेगरी छुट्टै कोष खडा गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	२०७२/०७/२४ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
४५.	९४	लघुवित्त संस्थाहरूले कायम गर्नुपर्ने चुक्ता पूँजी वृद्धि गरिने ।	छलफलको क्रममा रहेको ।
४६.	९४	लघुवित्त संस्थाहरूले आफ्नो साधनको लागत र कर्जाको व्याजदरबीच निश्चित अन्तर कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	यस सम्बन्धमा आवश्यक अध्ययन भईरहेको ।
४७.	९४	लघुवित्त संस्थाहरूलाई एक-आपसमा गाभन/गाभिन र प्राप्ति गर्न प्रोत्साहित गरिने ।	छलफलको क्रममा रहेको ।
४८.	९५	बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरूका साथै लघुवित्त कारोबार गर्ने संस्थाहरूको प्रभावकारी नियमन तथा सुपरिवेक्षण गर्न एउटा छुट्टै सबल निकायको आवश्यकता रहेको सन्दर्भमा नेपाल सरकारको बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भएबमोजिम त्यस्तो संस्थाको स्थापनाको लागि ऐनको मस्यौदा तयार गरी नेपाल सरकार समक्ष पेश गरिने ।	ऐनको मस्यौदा तयार भएको ।
४९.	९६	यस बैंकबाट वित्तीय मध्यस्थताको कारोबार गर्न अनुमति प्राप्त गरेका गैर-सरकारी संस्थाहरूलाई तोकिएको प्रक्रिया पूरा गरी २०७२ असार मसान्तसम्ममा “घ” वर्गको लघुवित्त संस्थामा परिणत भइसक्न निर्देशन दिइएकोमा भूकम्प पछिको विषम परिस्थिति समेतलाई दृष्टिगत गरी उपरोक्त समयवाधि २०७२ पुस मसान्तसम्म थप गर्ने व्यवस्था मिलाइने ।	२०७२/०४/२१ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
५०.	९७	जनसाधारणलाई वित्तीय सेवाको उपयोग गर्नका लागि प्रोत्साहन गर्न, वित्तीय सेवाका ग्राहकहरूको हित संरक्षण गर्न तथा वित्तीय समावेशीकरण बढाउन राष्ट्रिय वित्तीय साक्षरता नीति तर्जुमा गरी लागू गरिने ।	नेपाल सरकार समक्ष स्वीकृतिका लागि पेश गरिएको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
५१.	९८	सरकारले संचालन गर्ने अनौपचारिक शिक्षा, प्राविधिक तालिम तथा विद्यालय स्तरका पाठ्यक्रममा वित्तीय साक्षरता (Financial Literacy) सम्बन्धी विषयलाई समेत क्रमशः समावेश गराउन नेपाल सरकार तथा अन्य सरोकारवाला निकायहरूसँग समन्वय गरिने ।	नेपाल सरकार, शिक्षा मन्त्रालयसँग आवश्यक सहकार्य भईरहेको ।
५२.	९९	भारतबाट भित्रिने विप्रेषण कारोबारमा रहेका विद्यमान कठिनाइहरू समाधान गर्दै विप्रेषण भित्र्याउने कार्यलाई सरल र सहज बनाइने ।	Joint Technical Committee गठनका लागि भारतीय रिजर्व बैंक समक्ष प्रस्ताव पठाइएको ।
५३.	१००	विदेशी विनिमय लगानीको क्षेत्र तथा दायरालाई अभूत फराकिलो बनाउन सार्क राष्ट्रबीच विदेशी विनिमय लगानीका सम्भावनाबारे अध्ययन गरी लगानी विविधिकरण र विस्तार गर्दै लगिने ।	अध्ययन कार्य जारी रहेको ।
५४.	१०१	विदेशी विनिमय तथा सुन-चाँदीको अवैध कारोबारलाई नियन्त्रण गर्न यस बैंकको अगुवाईमा हालै गठन भएको उच्चस्तरीय संयन्त्रलाई प्रभावकारी रूपले परिचालन गरिने ।	निरन्तर कार्यान्वयन भईरहेको ।
५५.	१०२	सुन-चाँदीको आयात तथा वितरण व्यवस्थालाई प्रभावकारी बनाउन यस सम्बन्धमा अध्ययन गरी विद्यमान नीतिगत व्यवस्थामा आवश्यक परिमार्जन गरिने ।	सुन आयात तथा बिक्री वितरण कार्यविधि, २०६८ मा आवश्यक संशोधनका लागि गठित उपसमितिबाट सिफारिस सहितको प्रतिवेदन तयार भई छलफलका क्रममा रहेको ।
५६.	१०३	विश्व वित्तीय बजारसँग एकीकृत हुँदै गएको राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा पूँजी खाता परिवर्त्यताका व्यवस्थाहरू समयानुकूल बनाउन विदेशी विनिमय नियमित गर्ने ऐन तथा विदेशमा लगानी गर्न प्रतिबन्ध लगाउने ऐनको संशोधनपश्चात् आवश्यकता अनुसार पूँजी खाता परिवर्त्यता सम्बन्धी थप कार्य गरिने ।	ऐनको मस्यौदा अर्थ मन्त्रालयमा पेस गरिएको ।
५७.	१०४	नेपालमा शतप्रतिशत लगानीमा व्यवसाय सञ्चालन गर्न चाहने विदेशी लगानीकर्ताले संस्था दर्ता गर्न कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालयमा बुझाउनुपर्ने रजिष्ट्रेशन शुल्क तथा औचित्यपूर्ण पूर्वसंचालन खर्चको लागि आवश्यक रकम बैकिङ्ग च्यानलमार्फत् भित्र्याउन पाउने र सो रकमलाई संस्था दर्ता भई लगानी भित्रिएपश्चात् लगानी रकममा गणना गर्ने व्यवस्था गरिने ।	२०७२/४/२९ मा परिपत्र जारी गरिएको ।
५८.	१०५	भारत बाहेक तेस्रो मुलुकहरूबाट ड्राफ्ट-टी.टी.को माध्यमबाट वस्तु आयात गर्दा एक पटकमा बढीमा अमेरिकी डलर ३५,००० (पैंतीस हजार) बराबर सम्मको भुक्तानी दिन पाइने व्यवस्था रहेकोमा सो सीमामा वृद्धि गरी अमेरिकी डलर ४०,००० (चालीस हजार) कायम गरिने ।	२०७२/४/१८ मा परिपत्र जारी गरिएको ।
५९.	१०६	नेपाली टुर अपरेटरमार्फत् मानसरोवर कैलाश जाने भारतीय पर्यटक समूहलाई नेपालका होटलमा राखी पर्यटकले निश्चित रकम होटलमा खर्च गरेको VAT Invoice तथा बैकिङ्ग प्रणालीमार्फत् भारतीय रुपैयाँ भित्रिएको निस्सा संलग्न गरी टुर अपरेटरले तिब्बतमा दिनुपर्ने भुक्तानीको लागि सटही सुविधा माग गरेमा प्रति पर्यटक अधिकतम यु.एस.डलर ५०० सम्मको परिवर्त्य विदेशी मुद्रा सटही सुविधा उपलब्ध गराउन सकिने व्यवस्था मिलाइने ।	२०७२/५/६ मा परिपत्र जारी गरिएको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
६०.	१०७	व्यापारिक तथा कार्ड कारोबारको भुक्तानी दिनको निमित्त भारतीय रुपैयाँको मौज्जात कायम गर्ने प्रयोजनका लागि मासिक कारोबारको आधारमा वाणिज्य बैंकहरुलाई औसतमा एक हप्तालाई आवश्यक हुने भारतीय रुपैयाँ सटही सुविधा उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाइने ।	२०७२/४/१८ मा परिपत्र जारी गरिएको ।
६१.	१०८	परिवर्त्य विदेशी मुद्रा भुक्तानी गरी भारतबाट आयात गर्न पाउने वस्तुहरुको सूचीमा सरोकारवालाहरुसँगको छलफलको आधारमा वस्तुहरु थपगरी अद्यावधिक गरिने ।	सम्बन्धित निकायसँग छलफल भइरहेको ।
६२.	१०९	यस बैंकले गर्ने अमेरिकी डलर खरिद-बिक्री तथा बजार हस्तक्षेप प्रक्रियालाई अटोमेशन गरिने ।	अटोमेशन गर्ने कार्य सम्पन्न भई दुवै प्रक्रियाबाट समानान्तर रुपमा कार्य भइरहेको ।
६३.	११०	नियामक निकायहरु नभएको वा नियामक निकायको सिफारिश प्राप्त हुन नसक्ने अवस्थामा नेपाली कम्पनीहरुले विदेशी कम्पनीहरुसँग वार्षिक अमेरिकी डलर ५० हजारभन्दा बढीको परामर्श सेवा लिनुपर्ने अवस्थामा सटही सुविधाका लागि यस बैंकको पूर्व स्वीकृति लिनुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	२०७२/४/२७ मा परिपत्र जारी गरिएको ।
६४.	१११	विदेशी मुद्राको कारोबार गर्न चाहने दुर्गम स्थानका होटल तथा ट्राभल-टुर्स अपरेटरहरुलाई विदेशी मुद्रा कारोबारको इजाजतपत्र प्रदान गर्ने विद्यमान प्रक्रियालाई थप सरलीकृत गरिने ।	इजाजत तथा निरीक्षण विनियमावली, २०६७ मा आवश्यक संशोधन गरिएको ।
६५.	११२	भारतबाट नेपालमा तथा नेपालबाट भारत तथा तेस्रो मुलुकमा सामान ढुवानी गर्ने भारतीय ट्रान्सपोर्ट कम्पनीहरुलाई ढुवानी वापतको रकम भारतीय रुपैयाँमा नै भुक्तानी दिनुपर्ने अवस्थामा उपलब्ध गराइँदै आएको भा.रु. ५०,०००/- सम्मको सटही सुविधाको सीमा वृद्धि गरी भा.रु. ७५,०००/- सम्म कायम गर्ने व्यवस्था गरिने ।	२०७२/४/१८ मा परिपत्र जारी गरिएको ।

Appendix 2
Projection of Monetary Survey

(Rs. in million)

Monetary Aggregates	2013 Jul	2014 Jul	2015 Jul	2016 Jul Proj	Annual Change					
					2013/14		2014/15		2015/16	
					Amount	Percent	Amount	Percent	Amount	Percent
1. Foreign Assets, Net	468238.0	599219.7	747287.3	918001.2	127127.1 ^{1/}	27.2	145035.9 ^{2/}	24.2	155000.0 ^{3/}	20.7
1.1 Foreign Assets	554093.5	686759.0	847679.0	1032864.2	132665.5	23.9	160920.0	23.4	185185.2	21.8
1.2 Foreign Liabilities	85855.6	87539.3	100391.6	114863.0	1683.8	2.0	12852.3	14.7	14471.3	14.4
a. Deposits	74332.3	80052.7	94395.6	108753.0	5720.4	7.7	14342.9	17.9	14357.3	15.2
b. Other	11523.2	7486.6	5996.0	6110.0	-4036.6	-35.0	-1490.6	-19.9	114.0	1.9
2. Net Domestic Assets	847138.3	966747.4	1130514.1	1363527.6	123463.8 ^{1/}	14.6	166798.4 ^{2/}	17.3	248727.4 ^{3/}	22.0
2.1 Domestic Credit	1165866.3	1314305.0	1527344.9	1843117.9	148438.7	12.7	213040.0	16.2	315773.0	20.7
a. Net Claims on Government	167788.3	141989.5	127211.4	196932.8	-25798.8	-15.4	-14778.1	-10.4	69721.4	54.8
Claims on Government	167972.8	165490.3	161024.5	196932.8	-2482.4	-1.5	-4465.8	-2.7	35908.3	22.3
Government Deposits	184.5	23500.8	33813.1	0.0	23316.3		10312.3	43.9	-33813.1	
b. Claims on Non-Financial Government Enterprises	11389.1	10417.3	10100.8	11101.7	-971.8	-8.5	-316.6	-3.0	1001.0	9.9
c. Claims on Financial Institutions	13662.8	11073.5	16087.8	20698.1	-2589.3	-19.0	5014.3	45.3	4610.3	28.7
Government	1317.4	1487.6	3259.9	3500.0	170.2	12.9	1772.3	119.1	240.1	7.4
Non-government	12345.5	9585.9	12827.9	17198.1	-2759.5	-22.4	3242.0	33.8	4370.2	34.1
d. Claims on Private Sector	973026.1	1150824.6	1373945.0	1614385.3	177798.5	18.3	223120.3	19.4	240440.4	17.5
2.2 Net Non-Monetary Liabilities	318728.0	347557.5	396830.8	479590.3	24974.9 ^{1/}	7.8	46241.6 ^{2/}	13.3	67045.6 ^{3/}	16.9
3. Broad Money (M2)	1315376.3	1565967.2	1877801.5	2281528.8	250590.9	19.1	311834.3	19.9	403727.3	21.5
3.1 Money Supply (M1+)	925469.1	1130173.7	1376048.5	1681921.0	204704.6	22.1	245874.8	21.8	305872.5	22.2
a. Money Supply (M1)	301590.2	354830.0	424744.6	511817.2	53239.8	17.7	69914.6	19.7	87072.6	20.5
Currency	195874.2	227537.4	270080.4	321242.0	31663.2	16.2	42543.0	18.7	51161.7	18.9
Demand Deposits	105715.9	127292.6	154664.2	190575.2	21576.7	20.4	27371.6	21.5	35911.0	23.2
b. Saving and Call Deposits	623878.9	775343.7	951303.9	1170103.8	151464.7	24.3	175960.2	22.7	218799.9	23.0
3.2 Time Deposits	389907.1	435793.5	501753.0	599607.8	45886.3	11.8	65959.5	15.1	97854.8	19.5
4. Broad Money Liquidity (M3)	1389708.6	1646019.8	1972197.1	2390281.8	256311.3	18.4	326177.3	19.8	418084.7	21.2
Proj: Projection										
1/ Adjusting the exchange valuation gain of Rs. 3854.6 million										
2/ Adjusting the exchange valuation gain of Rs. 3031.7 million										
3/ Adjusting the exchange valuation gain of Rs. 15713.9 million										

List of Statistical Tables

Table 1	Gross Domestic Product (at 2000/01 Prices)
Table 2	Gross Domestic Product (at Current Prices)
Table 3	National Consumer Price Index (2014/15 = 100)
Table 4	Monetary Survey
Table 5	Monetary Survey (Year on Year)
Table 6	Structure of Interest Rates
Table 7	Outright Sale Auction
Table 8	Reverse Repo Auction
Table 9	Deposit Collection Auction
Table 10	Government Budgetary Operation
Table 11	Outstanding Domestic Debt of the Government of Nepal
Table 12	Direction of Foreign Trade
Table 13	Summary of Balance of Payments
Table 14	Gross Foreign Exchange Holding of the Banking Sector
Table 15	Purchase/Sale of Foreign Currency

Table 1
Gross Domestic Product
(At 2000/01 Prices)

Sectors	Rs. in million						Percentage Change				
	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14 ^R	2014/15 ^P	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14 ^R	2014/15 ^P
Agriculture	205517.0	214787.0	224731.0	227193.0	233717.0	238077.0	4.5	4.6	1.1	2.9	1.9
Agriculture and Forestry	202196.0	211271.0	220950.0	223310.0	229643.0	233746.0	4.5	4.6	1.1	2.8	1.8
Fishery	3321.0	3516.0	3781.0	3883.0	4074.0	4331.0	5.9	7.5	2.7	4.9	6.3
Non-Agriculture	384570.0	398569.0	416632.0	437497.0	465092.0	481744.0	3.6	4.5	5.0	6.3	3.6
Industry	91295.0	95250.0	98112.0	100734.0	106949.0	109735.0	4.3	3.0	2.7	6.2	2.6
Mining and Quarrying	2585.0	2637.0	2770.0	2825.0	2976.0	3002.0	2.0	5.0	2.0	5.3	0.9
Manufacturing	40291.0	41923.0	43445.0	45059.0	47888.0	49015.0	4.1	3.6	3.7	6.3	2.4
Electricity, Gas and Water	12989.0	13564.0	14690.0	14731.0	15248.0	15425.0	4.4	8.3	0.3	3.5	1.2
Construction	35430.0	37126.0	37207.0	38119.0	40837.0	42293.0	4.8	0.2	2.5	7.1	3.6
Service	293275.0	303319.0	318520.0	336763.0	358143.0	372009.0	3.4	5.0	5.7	6.3	3.9
Wholesale and Retail Trade	75237.0	76298.0	78967.0	84693.0	92327.0	95491.0	1.4	3.5	7.3	9.0	3.4
Hotels and Restaurant	9646.0	10244.0	11000.0	11605.0	12391.0	12884.0	6.2	7.4	5.5	6.8	4.0
Transport, Storage and Communications	54657.0	57504.0	62160.0	66915.0	72460.0	76251.0	5.2	8.1	7.6	8.3	5.2
Financial Intermediation	25327.0	26163.0	27071.0	26825.0	27818.0	28198.0	3.3	3.5	-0.9	3.7	1.4
Real Estate, Renting and Business	47818.0	48894.0	50346.0	52961.0	54889.0	55313.0	2.3	3.0	5.2	3.6	0.8
Public Administration and Defence	10405.0	10806.0	11203.0	11822.0	12418.0	13134.0	3.9	3.7	5.5	5.0	5.8
Education	38638.0	39799.0	42019.0	44505.0	46646.0	48963.0	3.0	5.6	5.9	4.8	5.0
Health and Social Work	8581.0	9012.0	9591.0	10021.0	10472.0	11523.0	5.0	6.4	4.5	4.5	10.0
Other Community, Social and Personal Service	22966.0	24599.0	26163.0	27416.0	28722.0	30252.0	7.1	6.4	4.8	4.8	5.3
Total GVA including FISIM	590087.0	613356.0	641363.0	664690.0	698809.0	719821.0	3.9	4.6	3.6	5.1	3.0
Financial Intermediation Indirectly Measured (FISIM)	24327.0	25821.0	26725.0	26919.0	28830.0	29474.0	6.1	3.5	0.7	7.1	2.2
GDP at basic prices	565760.0	587535.0	614638.0	637771.0	669979.0	690347.0	3.8	4.6	3.8	5.1	3.0
Taxes less subsidies on products	52770.0	52160.0	55643.0	60183.0	65528.0	69894.0	-1.2	6.7	8.2	8.9	6.7
GDP at producers price	618530.0	639695.0	670281.0	697954.0	735507.0	760241.0	3.4	4.8	4.1	5.4	3.4

R - Revised Estimate of CBS

P - Preliminary Estimate of CBS

Source: Central Bureau of Statistics

Table 2
Gross Domestic Product
(At Current Prices)

Sectors	Rs. in million						Percentage Change				
	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14 ^R	2014/15 ^P	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14 ^R	2014/15 ^P
Agriculture	395755.0	478149.0	506284.0	534515.0	584939.0	620966.0	20.8	5.9	5.6	9.4	6.2
Agriculture and Forestry	391519.0	473270.0	500465.0	527869.0	576280.0	611705.0	20.9	5.7	5.5	9.2	6.1
Fishery	4236.0	4879.0	5819.0	6646.0	8659.0	9261.0	15.2	19.3	14.2	30.3	7.0
Non-Agriculture	722815.0	811992.0	931190.0	1045910.0	1214517.0	1337889.0	12.3	14.7	12.3	16.1	10.2
Industry	169383.0	192845.0	215387.0	239922.0	271254.0	296664.0	13.9	11.7	11.4	13.1	9.4
Mining and Quarrying	5926.0	6956.0	8166.0	9569.0	11003.0	11961.0	17.4	17.4	17.2	15.0	8.7
Manufacturing	70924.0	80531.0	91164.0	100312.0	112995.0	123302.0	13.5	13.2	10.0	12.6	9.1
Electricity, Gas and Water	15244.0	16002.0	17518.0	20553.0	21410.0	21700.0	5.0	9.5	17.3	4.2	1.4
Construction	77289.0	89356.0	98539.0	109488.0	125846.0	139701.0	15.6	10.3	11.1	14.9	11.0
Service	553432.0	619147.0	715803.0	805988.0	943263.0	1041225.0	11.9	15.6	12.6	17.0	10.4
Wholesale and Retail Trade	161067.0	179306.0	198164.0	229872.0	266999.0	290368.0	11.3	10.5	16.0	16.2	8.8
Hotels and Restaurant	17347.0	21057.0	25307.0	29886.0	35309.0	40595.0	21.4	20.2	18.1	18.1	15.0
Transport, Storage and Communications	95304.0	105834.0	122354.0	140735.0	158851.0	167421.0	11.0	15.6	15.0	12.9	5.4
Financial Intermediation	46083.0	50111.0	58529.0	62183.0	68276.0	72728.0	8.7	16.8	6.2	9.8	6.5
Real Estate, Renting and Business	93747.0	106236.0	123213.0	139157.0	152984.0	173973.0	13.3	16.0	12.9	9.9	13.7
Public Administration and Defence	21695.0	24830.0	30547.0	32236.0	44324.0	51593.0	14.5	23.0	5.5	37.5	16.4
Education	61384.0	67739.0	81797.0	91566.0	115254.0	131207.0	10.4	20.8	11.9	25.9	13.8
Health and Social Work	15382.0	17087.0	20431.0	22327.0	27725.0	33386.0	11.1	19.6	9.3	24.2	20.4
Other Community, Social and Personal Service	41423.0	46947.0	55461.0	58026.0	73541.0	79954.0	13.3	18.1	4.6	26.7	8.7
Total GVA including FISIM	1118570.0	1290141.0	1437474.0	1580425.0	1799456.0	1958855.0	15.3	11.4	9.9	13.9	8.9
Financial Intermediation Indirectly Measured (FISIM)	35156.0	41660.0	49992.0	55205.0	63435.0	64861.0	18.5	20.0	10.4	14.9	2.2
GDP at basic prices	1083414.0	1248481.0	1387482.0	1525220.0	1736021.0	1893994.0	15.2	11.1	9.9	13.8	9.1
Taxes less subsidies on products	109358.0	118472.0	139862.0	169790.0	205602.0	230656.0	8.3	18.1	21.4	21.1	12.2
GDP at producers price	1192772.0	1366953.0	1527344.0	1695010.0	1941623.0	2124650.0	14.6	11.7	11.0	14.5	9.4

R - Revised Estimate of CBS

P - Preliminary Estimate of CBS

Source: Central Bureau of Statistics

Table 3
National Consumer Price Index
(2014/15 = 100)

Months	2011/12		2012/13		2013/14		2014/15		2015/16	
	Index	Percent change	Index	Percent Change	Index	Percent Change	Index	Percent Change	Index	Percent Change
August	76.8	7.7	85.9	11.9	92.7	7.9	99.6	7.5	106.5	6.9
September	77.3	8.5	86.0	11.2	92.8	8.0	99.9	7.6	107.1	7.2
October	77.8	8.9	85.9	10.5	93.2	8.4	100.2	7.5	108.4	8.2
November	77.1	8.4	85.2	10.5	93.7	10.0	100.4	7.2	110.9	10.4
December	76.3	7.5	84.2	10.4	92.8	10.3	99.4	7.0	110.9	11.6
January	76.5	6.8	84.1	9.8	92.2	9.7	98.6	6.8	110.5	12.1
February	77.0	7.1	84.8	10.1	92.2	8.8	98.7	7.0		
March	77.1	7.0	85.0	10.2	92.6	8.9	99.0	7.0		
April	77.9	7.5	85.2	9.5	93.3	9.4	99.7	6.9		
May	79.3	8.7	86.2	8.7	94.6	9.7	101.3	7.1		
June	79.5	9.9	86.1	8.2	94.2	9.5	101.2	7.4		
July	81.6	11.5	87.9	7.8	95.0	8.1	102.2	7.6		
Average	77.9	8.3	85.5	9.9	93.3	9.1	100.0	7.2	109*	9.4*

* Average of six months

Table 4
Monetary Survey

(Rs. in million)

Monetary aggregates	2014	2015	2015	2016	Changes During Six Months			
	Jul	Jan	Jul	Jan ^P	2014/15		2015/16	
					Amount	Percent	Amount	Percent
1. Foreign Assets, Net	599219.7	633282.2	747287.4	902750.8	34262.5 ^{1/}	5.7	139749.5 ^{2/}	18.7
1.1 Foreign Assets	686759.0	728134.2	847679.0	1014512.9	41375.2	6.0	166833.9	19.7
1.2 Foreign Liabilities	87539.3	94852.0	100391.6	111762.1	7312.7	8.4	11370.5	11.3
a. Deposits	80052.7	88309.5	94395.6	106387.5	8256.8	10.3	11991.8	12.7
b. Other	7486.6	6542.5	5996.0	5374.7	-944.1	-12.6	-621.3	-10.4
2. Net Domestic Assets	966747.4	1024121.5	1130514.1	1144820.0	57174.1 ^{1/}	5.9	30019.8 ^{2/}	2.7
2.1 Domestic Credit	1314305.0	1365057.8	1527345.6	1544110.3	50752.8	3.9	16764.7	1.1
a. Net Claims on Government	141989.5	58572.7	127211.4	60366.3	-83416.8	-58.7	-66845.1	-52.5
Claims on Government	165490.3	154229.3	161024.5	142261.1	-11261.0	-6.8	-18763.4	-11.7
Government Deposits	23500.8	95656.6	33813.1	81894.8	72155.7	307.0	48081.7	142.2
b. Claims on Non-Financial Government Enterprises	10417.3	10693.1	10100.8	9401.7	275.8	2.6	-699.0	-6.9
c. Claims on Financial Institutions	11073.5	13072.2	16088.6	18984.1	1998.7	18.0	2895.5	18.0
Government	1487.6	1443.5	3260.7	3414.0	-44.1	-3.0	153.3	4.7
Non-Government	9585.9	11628.7	12827.9	15570.1	2042.8	21.3	2742.3	21.4
d. Claims on Private Sector	1150824.6	1282719.8	1373944.9	1455358.2	131895.1	11.5	81413.3	5.9
2.2 Net Non-Monetary Liabilities	347557.5	340936.2	396831.5	399290.3	-6421.3 ^{1/}	-1.8	-13255.1 ^{2/}	-3.3
3. Broad Money (M2)	1565967.2	1657403.7	1877801.5	2047570.8	91436.6	5.8	169769.3	9.0
3.1 Money Supply (a+b), M1+	1130173.7	1189308.5	1376048.6	1533567.7	59134.8	5.2	157519.2	11.4
a. Money Supply (M1)	354830.0	360683.2	424744.6	497416.8	5853.1	1.6	72672.2	17.1
Currency	227537.4	245971.1	270080.4	308108.9	18433.7	8.1	38028.5	14.1
Demand Deposits	127292.6	114712.1	154664.2	189307.9	-12580.6	-9.9	34643.7	22.4
b. Saving and Call Deposits	775343.7	828625.3	951303.9	1036150.9	53281.7	6.9	84847.0	8.9
3.2 Time Deposits	435793.5	468095.2	501753.0	514003.1	32301.8	7.4	12250.1	2.4
4. Broad Money Liquidity (M3)	1646019.8	1745713.2	1972197.2	2153958.3	99693.4	6.1	181761.1	9.2
1/ Adjusting the exchange valuation loss of Rs.	-200.0	million						
2/ Adjusting the exchange valuation gain of Rs.	15713.9	million						
P : Provisional								
Memorandum Items								
Money multiplier (M1)	0.813	0.943	0.812	0.945	0.1	16.0	0.1	16.4
Money multiplier (M1+)	2.589	3.109	2.632	2.914	0.5	20.1	0.3	10.7
Money multiplier (M2)	3.587	4.333	3.591	3.890	0.7	20.8	0.3	8.3

Table 5
Monetary Survey
(Year on Year)

(Rs. in million)

Monetary Aggregates	2014 Jan	2015 Jan	2016 Jan ^P	Changes			
				2014/15		2015/16	
				Amount	Percent	Amount	Percent
1. Foreign Assets, Net	556469.8	633282.2	902750.8	76812.3	13.8	269468.6	42.6
1.1 Foreign Assets	645169.6	728134.2	1014512.9	82964.6	12.9	286378.7	39.3
1.2 Foreign Liabilities	88699.8	94852.0	111762.1	6152.3	6.9	16910.1	17.8
a. Deposits	77342.4	88309.5	106387.5	10967.1	14.2	18078.0	20.5
b. Other	11357.4	6542.5	5374.7	-4814.9	-42.4	-1167.9	-17.9
2. Net Domestic Assets	877011.5	1024121.5	1144820.0	147110.0	16.8	120698.5	11.8
2.1 Domestic Credit	1178545.0	1365057.8	1544110.3	186512.8	15.8	179052.5	13.1
a. Net Claims on Government	93829.9	58572.7	60366.3	-35257.2	-37.6	1793.6	3.1
Claims on Government	171654.4	154229.3	142261.1	-17425.1	-10.2	-11968.2	-7.8
Government Deposits	77824.4	95656.6	81894.8	17832.2	22.9	-13761.8	-14.4
b. Claims on Non-Financial Government Enterprises	10532.3	10693.1	9401.7	160.8	1.5	-1291.4	-12.1
c. Claims on Financial Institutions	14521.8	13072.2	18984.1	-1449.5	-10.0	5911.9	45.2
Government	1246.3	1443.5	3414.0	197.2	15.8	1970.4	136.5
Non-Government	13275.4	11628.7	15570.1	-1646.7	-12.4	3941.4	33.9
d. Claims on Private Sector	1059661.0	1282719.8	1455358.2	223058.7	21.1	172638.4	13.5
2.2 Net Non-Monetary Liabilities	301533.5	340936.2	399290.3	39402.7	13.1	58354.1	17.1
3. Broad Money (M2)	1433481.4	1657403.7	2047570.8	223922.4	15.6	390167.1	23.5
3.1 Money Supply (a+b), M1+	1022237.0	1189308.5	1533567.7	167071.5	16.3	344259.2	28.9
a. Money Supply (M1)	328484.0	360683.2	497416.8	32199.1	9.8	136733.6	37.9
Currency	216818.1	245971.1	308108.9	29152.9	13.4	62137.8	25.3
Demand Deposits	111665.9	114712.1	189307.9	3046.2	2.7	74595.8	65.0
b. Saving and Call Deposits	693753.0	828625.3	1036150.9	134872.4	19.4	207525.6	25.0
3.2 Time Deposits	411244.4	468095.2	514003.1	56850.9	13.8	45907.9	9.8
4. Broad Money Liquidity (M3)	1510823.7	1745713.2	2153958.3	234889.5	15.5	408245.1	23.4
P = Provisional							
<i>Memorandum Items</i>							
<i>Money multiplier (M1)</i>	0.907	0.943	0.945	0.0	3.9	0.0	0.2
<i>Money multiplier (M1+)</i>	2.824	3.109	2.914	0.3	10.1	-0.2	-6.3
<i>Money multiplier (M2)</i>	3.960	4.333	3.890	0.4	9.4	-0.4	-10.2

Table 6
Structure of Interest Rates
(Percent Per Annum)

Year Mid-month	2014 Jul	2014 Oct	2015 Jan	2015 Apr	2015 Jul	2015 Oct	2016 Jan
A. Policy Rates							
CRR							
Commercial Banks	5.0	6.0	6.0	6.0	6.0	6.0	6.0
Development Banks	4.5	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0
Finance Companies	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0
Bank Rate	8.0	8.0	8.0	8.0	8.0	7.0	7.0
Refinance Rates Against Loans to:							
Special Refinance	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
General Refinance	5.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0
Earthquake Refinance	-	-	-	-	0.0	0.0	0.0
Export Credit in Foreign Currency	LIBOR + 0.25	LIBOR + 0.25	LIBOR + 0.25	LIBOR + 0.25	LIBOR + 0.25	LIBOR + 0.25	LIBOR + 0.25
Standing Liquidity Facility (SLF) Rate ^	8.0	8.0	8.0	8.0	8.0	7.0	7.0
B. Government Securities							
T-bills* (28 days)	0.01	0.33	-	-	-	-	-
T-bills* (91 days)	0.02	0.93	0.16	0.69	0.17	1.10	0.68
T-bills* (182 days)	0.42	0.90	0.23	0.87	0.56	1.57	0.83
T-bills* (364 days)	0.72	0.93	0.37	1.16	0.76	1.97	0.94
Development Bonds	3.25-9.5	3.25-9.5	3.25-9.5	3.25-9.5	2.65-9.5	2.65-9.5	2.65-9.5
National/Citizen SCs	6.0-10.0	6.0-10.0	6.0-10.0	6.0-10.0	6.0-10.0	6.0-10.0	6.0-10.0
C. Interbank Rate of Commercial Banks	0.16	1.03	0.15	0.64	1.01	0.64	0.26
D. Weighted Average Deposit Rate (Commercial Banks)	4.09	3.79	3.75	4.07	3.94	3.55	3.32
E. Weighted Average Lending Rate (Commercial Banks)	10.55	10.14	9.82	9.64	9.62	9.46	9.29
F. Base Rate (Commercial Banks)	8.36	7.73	7.49	7.68	7.88	7.22	6.82

^ The SLF is provided at bank rate effective from August 16 2012

* Weighted average interest rate.

Table 7
Outright Sale Auction

(Rs. in million)

Mid-month	Fiscal Year					
	2013/14		2014/15		2015/16	
	Amount	Interest Rate* (%)	Amount	Interest Rate* (%)	Amount	Interest Rate* (%)
August	-	-	-	-	5,900.0	1.06
September	-	-	-	-	3,200.0	2.88
October	8,500.0	0.05	-	-	-	-
November	-	-	-	-	-	-
December	-	-	-	-	-	-
January	-	-	-	-	-	-
February	-	-	-	-	-	-
March	-	-	-	-	-	-
April	-	-	-	-	-	-
May	-	-	6,000.0	0.79	-	-
June	-	-	-	-	-	-
July	-	-	-	-	-	-
Total	8,500.0	0.05	6,000.0	0.79	9,100.0	

*Weighted average

Table 8
Reverse Repo Auction

(Rs. in million)

Mid-month	Fiscal Year					
	2013/14		2014/15		2015/16	
	Amount	Interest Rate* (%)	Amount	Interest Rate* (%)	Amount	Interest Rate* (%)
August	-	-	99,500.0	0.00	13,000.0	0.72
September	15,000.0	0.07	68,500.0	0.05	8,300.0	1.30
October	20,000.0	0.05	19,000.0	0.11	35,000.0	0.22
November	-	-	11,000.0	0.03	20,000.0	0.21
December	29,500.0	0.06	22,500.0	0.05	9,000.0	0.13
January	54,000.0	0.68	40,000.0	0.01	12,050.0	0.045
February	58,500.0	0.39	9,750.0	0.17	-	-
March	93,000.0	0.18	850.0	0.40	-	-
April	78,000.0	0.08	2,700.0	0.04	-	-
May	78,000.0	0.05	6,000.0	0.32	-	-
June	97,500.0	0.04	11,000.0	0.26	-	-
July	79,000.0	0.02	25,000.0	0.02	-	-
Total	602,500.0	0.16	315,800.0	0.05	97,350.0	

*Weighted average

Table 9				
Deposit Collection Auction				
<i>(Rs. in million)</i>				
Mid-month	2014/15		2015/16	
	Amount	Interest Rate*(%)	Amount	Interest Rate*(%)
August	-	-	57,250.0	1.39
September	20,000.0	0.69	-	-
October	20,000.0	0.67	-	-
November	-	-	100,000.0	0.87
December	15,000.0	0.21	26,150.0	1.08
January	20,000.0	0.20	15,000.0	0.81
February	5,000.0	0.69		
March	5,000.0	0.86		
April	10,000.0	0.72		
May	10,000.0	0.79		
June	-	-		
July	50,000.0	0.24		
Total	155,000.0	0.45	198,400.0	

*Weighted average

Table 10
Government Budgetary Operation*
(On Cash Basis)
Six Months

(Rs. in million)

Particulars	Amount			Percent Change	
	2013/14	2014/15	2015/16 ^P	2014/15	2015/16
Expenditure of Budget	134277.3	153710.2	159401.1	14.5	3.7
Recurrent	110652.5	116119.7	126008.4	4.9	8.5
a.Domestic Resources	101333.7	110720.1	119962.8	9.3	8.3
b.Foreign Loans	1420.6	847.8	1348.6	-40.3	59.1
c.Foreign Grants	7898.2	4551.8	4697.0	-42.4	3.2
Capital	9277.7	13843.7	13631.0	49.2	-1.5
a.Domestic Resources	7684.3	11678.2	11537.4	52.0	-1.2
b.Foreign Loans	448.7	1241.7	1299.4	176.7	4.6
c.Foreign Grants	1144.7	923.8	794.2	-19.3	-14.0
Financial	14347.1	23746.8	19761.7	65.5	-16.8
a.Domestic Resources	14213.8	23286.9	19761.7	63.8	-15.1
b.Foreign Loans	0.0	212.9	0.0	-	-
c.Foreign Grants	133.3	247.0	0.0	-	-
Expenditure from Freeze Accounts	138.4	0.0	0.0	-	-
Freeze-1 Recurrent	9.2	0.0	0.0	-	-
Freeze-2 Capital	129.2	0.0	0.0	-	-
Freeze-3 Financial	0.0	0.0	0.0	-	-
Total Expenditure	134415.7	153710.2	159401.1	14.4	3.7
Total Resources	190517.2	218663.3	188327.1	14.8	-13.9
Revenue and Grants	185006.5	205531.3	182538.7	11.1	-11.2
<i>Revenue</i>	163444.3	190520.6	164327.7	16.6	-13.7
<i>Foreign Grants</i>	21562.2	15010.7	18211.0	-30.4	21.3
Non-Budgetary Receipts, net	1650.6	6895.0	3080.4	317.7	-55.3
Others	-66.2	-12.9	115.0	-80.5	-991.5
V. A. T. Fund Account	191.4	728.1	-663.0	280.4	-191.1
Customs Fund Account	308.7	561.5	187.0	-81.9	-66.7
Reconstruction Fund Account			0.0	-	-
Local Authorities' Accounts (LAA)#	3426.2	4960.3	3069	44.8	-38.1
Deficits(-) Surplus(+)	56101.5	64953.1	28926.0	15.8	-55.5
Sources of Financing	-56101.5	-64953.1	-28926.0	15.8	-55.5
Internal Loans	-67141.9	-72139.0	-48239.0	7.4	-33.1
Domestic Borrowings	9932.8	0.0	0.0	-	-
(i) Treasury Bills	0.0	0.0	0.0	-	-
(ii) Development Bonds	9000.0	0.0	0.0	-	-
(iii) National Savings Certificates	906.4	0.0	0.0	-	-
(iv) Citizen Saving Certificates	0.0	0.0	0.0	-	-
(v) Foreign Employment Bond	26.4	0.0	0.0	-	-
Overdrafts ⁺⁺	-77639.9	-72155.8	-48081.7	-7.1	-33.4
Others [@]	565.2	16.8	-157.3	-97.0	-
Principal Refund and Share Divestment	236.3	886.5	220.5	275.2	-75.1
Foreign Loans	10804.1	6299.4	19092.5	-41.7	203.1

*Based on data reported by 8 offices of NRB, 68 branches of Rastriya Banijya Bank Limited, 39 out of 48 branches of Nepal Bank Limited, 19 out of 21 branches of Agriculture Development Bank, 9 branches of Everest Bank Limited, 4 branches of Global IME Bank Limited and 1 branch each from Nepal Bangladesh Bank Limited, NMB Bank Limited and Bank of Kathmandu Limited conducting government transactions and release report from 79 DT COs and payment centres.

Change in outstanding amount disbursed to VDC/DDC remaining unspent.

++ Minus (-) indicates surplus.

@ Interest from Government Treasury transactions and others.

P : Provisional.

Table 11
Outstanding Domestic Debt of the Government of Nepal

(Rs. in million)

No.	Name of Bonds/Ownership	2014	2015	2015	2016	Changes During Six Months	
		Mid-Jul	Mid-Jan	Mid-Jul	Mid-Jan	2014	2015
1	Treasury Bills	136468.1	126968.1	119858.1	107259.1	-9500.0	-12599.0
	a. Nepal Rastra Bank	22048.9	21468.9	17968.9	15819.9	-580.0	-2149.0
	b. Commercial Banks	113360.3	104600.7	100729.2	84024.5	-8759.6	-16704.7
	c. Development Banks	721.4	663.5	907.0	1419.4	-57.9	512.5
	d. Finance Companies	337.5	235.0	253.1	1957.3	-102.5	1704.3
	e. Others	0.0	0.0	0.0	4038.0	0.0	4038.0
2	Development Bond	47110.9	45110.9	57070.0	54070.0	-2000.0	-3000.0
	a. Nepal Rastra Bank	0.0	0.0	28.7	0.0	0.0	-28.7
	b. Commercial Banks	23006.8	22061.8	35633.9	33968.9	-945.0	-1665.0
	c. Development Banks	2022.9	2022.9	2180.9	2177.9	0.0	-3.0
	d. Finance Companies	2702.5	2647.5	2793.9	2361.9	-55.0	-432.0
	e. Others	19378.7	18378.7	16432.7	15561.3	-1000.0	-871.3
3	National Saving Bond	16586.5	16586.5	16586.5	16586.5	0.0	0.0
	a. Nepal Rastra Bank	18.7	21.4	21.4	22.2	2.7	0.8
	b. Commercial Banks	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	c. Development Banks	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	d. Finance Companies	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	e. Others	16567.8	16565.1	16565.1	16564.3	-2.7	-0.8
4	Citizen Saving Bond	1516.7	716.7	3056.2	3056.2	-800.0	0.0
	a. Nepal Rastra Bank (Secondary Market)	1265.4	507.6	507.6	509.1	-757.8	1.5
	b. Commercial Banks	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	c. Development Banks	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	d. Finance Companies	6.3	0.0	0.0	0.0	-6.3	0.0
	e. Others	245.0	209.1	2548.6	2547.1	-35.9	-1.5
5	Foreign Employment Bond	135.3	135.3	215.0	215.0	0.0	0.0
	a. Nepal Rastra Bank	0.04	0.1	0.02	0.025	0.01	0.01
	b. Others	135.3	135.3	215.0	215.000	0.0	0.0
6	Total Domestic Debt	201817.5	189517.5	196785.8	181186.8	-12300.0	-15599.0
	a. Nepal Rastra Bank	23333.0	21997.9	18526.6	16351.2	-1335.1	-2175.4
	b. Commercial Banks	136367.0	126662.5	136363.1	117993.4	-9704.5	-18369.7
	c. Development Banks	2744.4	2686.4	3087.8	3597.3	-57.9	509.5
	d. Finance Companies	3046.3	2882.5	3047.0	4319.2	-163.8	1272.3
	e. Others	36326.8	35288.2	35761.3	38925.7	-1038.6	3164.4
7	Balance at NRB (Overdraft (+)/Surplus(-))	-23500.8	-95656.6	-33813.1	-81894.8	-72155.8	-48081.7

Table 12
Direction of Foreign Trade*

(Rs. in million)

Particulars	2013/14		2014/15 ^R		2015/16 ^P	Percent Change during six months	
	Annual	Six Months	Annual	Six Months	Six Months	2014/15	2015/16 ^P
TOTAL EXPORTS	91991.3	45142.9	85319.1	43391.0	31592.2	-3.9	-27.2
To India	59613.7	29566.1	55864.6	27163.9	17409.2	-8.1	-35.9
To China	2840.7	1341.3	2229.9	1567.7	598.2	16.9	-61.8
To Other Countries	29536.9	14235.5	27224.6	14659.4	13584.8	3.0	-7.3
TOTAL IMPORTS	714365.9	333907.4	774684.2	374002.1	277792.2	12.0	-25.7
From India	477947.0	220516.9	491655.9	236984.2	156792.4	7.5	-33.8
From China	73318.6	36168.4	100166.4	53956.5	46196.8	49.2	-14.4
From Other Countries	163100.2	77222.1	182861.9	83061.3	74803.0	7.6	-9.9
TOTAL TRADE BALANCE	-622374.6	-288764.5	-689365.1	-330611.0	-246199.9	14.5	-25.5
With India	-418333.3	-190950.8	-435791.3	-209820.3	-139383.2	9.9	-33.6
With China	-70477.9	-34827.2	-97936.5	-52388.8	-45598.6	50.4	-13.0
With Other Countries	-133563.3	-62986.6	-155637.3	-68401.9	-61218.2	8.6	-10.5
TOTAL FOREIGN TRADE	806357.2	379050.3	860003.3	417393.1	309384.2	10.1	-25.9
With India	537560.7	250083.0	547520.5	264148.2	174201.6	5.6	-34.1
With China	76159.3	37509.7	102396.3	55524.2	46795.0	48.0	-15.7
With Other Countries	192637.1	91457.6	210086.5	97720.7	88387.8	6.8	-9.6

1. Ratio of export to import	12.9	13.5	11.0	11.6	11.4
India	12.5	13.4	11.4	11.5	11.1
China	3.9	3.7	2.2	2.9	1.3
Other Countries	18.1	18.4	14.9	17.6	18.2
2. Share in total export					
India	64.8	65.5	65.5	62.6	55.1
China	3.1	3.0	2.6	3.6	1.9
Other Countries	32.1	31.5	31.9	33.8	43.0
3. Share in total import					
India	66.9	66.0	63.5	63.4	56.4
China	10.3	10.8	12.9	14.4	16.6
Other Countries	22.8	23.1	23.6	22.2	26.9
4. Share in trade balance					
India	67.2	66.1	63.2	63.5	56.6
China	11.3	12.1	14.2	15.8	18.5
Other Countries	21.5	21.8	22.6	20.7	24.9
5. Share in total trade					
India	66.7	66.0	63.7	63.3	56.3
China	9.4	9.9	11.9	13.3	15.1
Other Countries	23.9	24.1	24.4	23.4	28.6
6. Share of export and import in total trade					
Export	11.4	11.9	9.9	10.4	10.2
Import	88.6	88.1	90.1	89.6	89.8

* Based on customs data

P= Provisional

R= Revised

Table 13
Summary of Balance of Payments

(Rs. in million)

Particulars	2013/14		2014/15		2015/16 ^P	Percent Change During Six Months	
	Six Months	Annual	Six Months	Annual	Six Months	2014/15	2015/16
A. Current Account	55016.2	89721.5	13818.5	108319.8	157516.4	-74.9	1039.9
Goods: Exports f.o.b.	50217.9	100960.6	48967.4	98276.3	33600.6	-2.5	-31.4
Oil	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0		
Other	50217.9	100960.6	48967.4	98276.3	33600.6	-2.5	-31.4
Goods: Imports f.o.b.	-327335.8	-696373.3	-370310.3	-761773.0	-272824.9	13.1	-26.3
Oil	-61033.8	-132976.4	-57580.3	-112044.6	-21514.9	-5.7	-62.6
Other	-266302.0	-563396.9	-312730.0	-649728.4	-251310.0	17.4	-19.6
Balance on Goods	-277117.9	-595412.7	-321342.9	-663496.7	-239224.4	16.0	-25.6
Services: Net	9494.2	20882.2	7355.8	27617.5	3018.6	-22.5	-59.0
Services: credit	59050.7	125061.2	69477.6	149288.4	66385.3	17.7	-4.5
Travel	23293.4	46374.9	24446.1	53428.6	20300.4	4.9	-17.0
Government n.i.e.	10044.8	24352.8	13892.7	32481.1	19325.5	38.3	39.1
Other	25712.5	54333.5	31138.8	63378.7	26759.4	21.1	-14.1
Services: debit	-49556.5	-104179.0	-62121.8	-121670.9	-63366.7	25.4	2.0
Transportation	-19985.7	-39822.0	-22615.8	-43996.3	-20438.9	13.2	-9.6
Travel	-20351.2	-42175.6	-27269.7	-53190.2	-28029.4	34.0	2.8
O/W Education	-7429.1	-15121.3	-8928.6	-17065.4	-9358.5	20.2	4.8
Government services:debit	-732.6	-1625.7	-1410.2	-1974.8	-1284.3	92.5	-8.9
Others	-8487.0	-20555.7	-10826.1	-22509.6	-13614.1	27.6	25.8
Balance on Goods and Services	-267623.7	-574530.5	-313987.1	-635879.2	-236205.8	17.3	-24.8
Income: Net	14171.6	32751.7	13287.1	34242.5	14875.2	-6.2	12.0
Income: credit	17810.7	39539.8	16551.8	42831.5	18400.5	-7.1	11.2
Income: debit	-3639.1	-6788.1	-3264.7	-8589.0	-3525.3	-10.3	8.0
Balance on Goods, Services and Income	-253452.1	-541778.8	-300700.0	-601636.7	-221330.6	18.6	-26.4
Transfers: Net	308468.3	631500.3	314518.5	709956.5	378846.9	2.0	20.5
Current transfers: credit	309742.5	634854.8	315605.2	712522.2	380104.0	1.9	20.4
Grants	22688.0	48519.8	19533.3	52855.4	35744.2	-13.9	83.0
Workers' remittances	265623.6	543294.1	275959.4	617278.8	323692.5	3.9	17.3
Pensions	19763.1	41373.1	20112.5	42388.0	20667.3	1.8	2.8
Other (Indian Excise Refund)	1667.8	1667.8	0.0	0.0	0.0		
Current transfers: debit	-1274.2	-3354.5	-1086.7	-2565.7	-1257.1	-14.7	15.7
B Capital Account (Capital Transfer)	9349.2	17063.5	5977.5	14811.4	7405.0	-36.1	23.9
Total, Groups A plus B	64365.4	106785.0	19796.0	123131.2	164921.4	-69.2	733.1
C Financial Account (Excluding Group E)	8178.5	11148.0	10957.1	17720.7	-528.9	34.0	-104.8
Direct investment in Nepal	1281.7	3194.6	1032.1	4382.6	1929.3	-19.5	86.9
Portfolio Investment	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0		
Other investment: assets	-9931.0	-21331.6	-15798.6	-34584.5	-17278.5	59.1	9.4
Trade credits	-975.4	-1620.0	-1036.5	-2234.3	-1755.1	6.3	69.3
Other	-8955.6	-19711.6	-14762.1	-32350.2	-15523.4	64.8	5.2
Other investment: liabilities	16827.8	29285.0	25723.6	47922.6	14820.2	52.9	-42.4
Trade credits	12969.0	23686.1	13919.2	22912.3	-10484.0	7.3	-175.3
Loans	1481.3	4192.4	4209.2	11857.3	14185.4	184.2	237.0
General Government	1663.0	4407.8	4232.3	11919.4	13291.3	154.5	214.0
Drawings	9869.6	21132.4	12821.9	28961.2	21487.4	29.9	67.6
Repayments	-8206.6	-16724.6	-8589.6	-17041.8	-8196.1	4.7	-4.6
Other sectors	-181.7	-215.4	-23.1	-62.1	894.1	-87.3	-3970.6
Currency and deposits	3091.7	2733.4	8231.5	14318.6	12026.4	166.2	46.1
Nepal Rastra Bank	-55.9	-36.7	-21.2	-20.2	34.6	-62.1	-263.2
Deposit money banks	3147.6	2770.1	8252.7	14338.8	11991.8	162.2	45.3
Other liabilities	-714.2	-1326.9	-636.3	-1165.7	-907.6	-10.9	42.6
Total, Group A through C	72543.9	117933.0	30753.1	140851.9	164392.4	-57.6	434.6
D. Miscellaneous Items, Net	7733.4	11927.6	11740.9	18502.7	-12616.5	51.8	-207.5
Total, Group A through D	80277.3	129860.5	42494.0	159354.6	151775.9	-47.1	257.2
E. Reserves and Related Items	-80277.3	-129860.5	-42494.0	-159354.6	-151775.9	-47.1	257.2
Reserve assets	-79564.5	-128536.3	-41859.3	-158192.0	-152001.2	-47.4	263.1
Nepal Rastra Bank	-59490.2	-115992.2	-25160.0	-130353.0	-138250.9	-57.7	449.5
Deposit money banks	-20074.3	-12544.1	-16699.3	-27839.0	-13750.3	-16.8	-17.7
Use of IMF's Credit and Loans	-712.8	-1324.2	-634.7	-1162.6	225.3	-11.0	-135.5
Changes in reserve, net (- increase)*	-77185.6	-127127.1	-34262.5	-145036.0	-139749.5	-55.6	307.9

P - Provisional

* Change in reserve net is derived by netting out reserves and related items (Group E) and currency and deposits (under Group C) with adjustment of valuation gain/loss.

Table 14
Gross Foreign Exchange Holding of the Banking Sector

(Rs. in million)

Particulars					Percent Change	
	2014	2015	2015	2016	Mid-Jul to Mid-Jan	
	Mid-Jul	Mid-Jan	Mid-Jul	Mid-Jan ^P	2014/15	2015/16
Nepal Rastra Bank	572400.9	594609.0	703060.9	853555.9	3.9	21.4
Convertible	426132.9	434744.0	517456.7	649132.8	2.0	25.4
Inconvertible	146268.0	159865.0	185604.2	204423.1	9.3	10.1
Banks and Financial Institutions	93006.1	109827.2	120995.1	134839.8	18.1	11.4
Convertible	87372.3	102965.8	114843.4	130700.4	17.8	13.8
Inconvertible	5633.8	6861.4	6151.7	4139.4	21.8	-32.7
Total Foreign Exchange Reserve	665407.0	704436.2	824056.0	988395.7	5.9	19.9
Convertible	513505.2	537709.8	632300.1	779833.3	4.7	23.3
Share in total (in percent)	77.2	76.3	76.7	78.9		
Inconvertible	151901.8	166726.4	191756.0	208562.4	9.8	8.8
Share in total (in percent)	22.8	23.7	23.3	21.1		
Import Capacity (Equivalent Months)						
Merchandise	11.5	11.4	13.0	21.7		
Merchandise and Services	10.0	9.8	11.2	17.6		
1. Gross Foreign Exchange Reserve	665407.0	704436.2	824056.0	988395.7	5.9	19.9
2. Gold, SDR, IMF Gold Tranche	21352.1	23697.9	23623.0	26117.3	11.0	10.6
3. Gross Foreign Assets(1+2)	686759.0	728134.1	847679.0	1014512.9	6.0	19.7
4. Foreign Liabilities	87539.3	94852.0	100391.6	111762.1	8.4	11.3
5. Net Foreign Assets(3-4)	599219.7	633282.1	747287.4	902750.8	5.7	20.8
6. Change in NFA (before adj. ex. val.)*	-130981.8	-34062.4	-148067.7	-155463.4		
7. Exchange Valuation (- loss)	3854.6	-200.0	3031.7	15713.9		
8. Change in NFA (- increase) (6+7)**	-127127.1	-34262.5	-145036.0	-139749.5		
Period end buying rate (Rs/US \$)	95.9	99.1	101.1	106.6		

P - Provisional

* Change in NFA is derived by taking mid-July as the base and minus (-) sign indicates an increase.

** After adjusting exchange valuation gain/loss.

Table 15
Purchase/Sale of Foreign Currency

(Amount in million)

Months	Purchase/Sale of Convertible Currency												IC Purchase			
	2014/15						2015/16						2014/15		2015/16	
	Purchase		Sale		Net		Purchase		Sale		Net		IC Purchase	US\$ Sale	IC Purchase	US\$ Sale
	US\$	NRs.	US\$	NRs.	US\$	NRs.	US\$	NRs.	US\$	NRs.	US\$	NRs.				
August	275.7	26,790	-	-	275.7	26,790	332.5	34,039	-	-	332.5	34,039	12,116.9	200.0	20,502	320.0
September	195.9	18,987	-	-	195.9	18,987	376.9	39,887	-	-	376.9	39,887	18,189.2	300.0	14,578	220.0
October	330.1	26,237	-	-	330.1	26,237	416.5	43,535	-	-	416.5	43,535	21,992.4	360.0	3,920	60.0
November	294.9	28,965	-	-	294.9	28,965	350.5	36,817	-	-	350.5	36,817	19,659.2	320.0	10,495	160.0
December	309.3	30,642	-	-	309.3	30,642	399.8	42,556	-	-	399.8	42,556	21,053.6	340.0	22,658	340.0
January	253.0	25,574	-	-	253.0	25,574	349.9	37,302	-	-	349.9	37,302	13,923.1	220.0	18,645	280.0
February	246.3	24,361	3.50	346.64	242.8	24,014							22,249.5	360.0		
March	320.4	31,916	-	-	320.4	31,916							16,188.3	260.0		
April	315.5	31,510	1.20	115.55	314.3	31,394							18,723.1	300.0		
May	546.4	55,404	2.66	269.67	543.8	55,134							13,888.3	220.0		
June	539.6	55,104	-	-	539.6	55,104							19,177.5	300.0		
July	416.3	42,365	4.00	407.44	412.3	41,958							20,395.3	320.0		
Total	4,043.3	397,855	11.4	1,139.3	4,031.9	396,716	2,226.1	234,135	-	-	2,226.1	234,135	217,556.5	3,500.0	90,799	1,380.0